

CONFERENCE BOOK

www.pandemikongresi.org

ICPRS

1. ULUSLARARASI

PANDEMİLER VE KÜRESEL ETKİLERİ DİSİPLİNERARASI ÇALIŞMALAR SEMPOZYUMU

19 - 21 Ağustos 2022
Roma

DAVETLİ KONUŞMACILAR

Assit. Prof. K.R.Padma
INDIA

Prof. Dr. Hülya Çiçek
Kanbur
TÜRKİYE

Dr. Mehdi Meskini
Heydarlou
İRAN

Prof. Raihan A. Yusoph
PHILIPPINES

ONLINE

FACE TO FACE

pandemikongresi@gmail.com

ICPRS 1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON PANDEMIC AND GLOBAL EFFECTS INTERDISCIPLINARY STUDIES

AUGUST 19- 21, 2022

ROME

ISSUE: 30. 08. 2022

ISBN : 978-605-71828-8-3

ICPRS 1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON PANDEMIC AND
GLOBAL EFFECTS INTERDISCIPLINARY STUDIES

AUGUST 19- 21, 2022

ROME

Edited By

DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY
DR. AMANEH MANAFIDIZAJI

CONGRESS ORGANIZING BOARD

Head of Conference: Prof. Dr. Ali Bilgili

Head of Organizing Board: Dr. Gültekin Gürçay

Organizing Committee Member: Dr. Amaneh Manafidizaji

Organizing Committee Member: Dr. Zəmfira Abbasova

Organizing Committee Member: Prof. Dr. Həcər Hüseynova

Organizing Committee Member: Doç. F.ü.f.d., İradə Kərimova

Organizing Committee Member: Aynur Əliyeva

Organizing Committee Member: Doç. Dr. Nazilə Abdullazadə

Organizing Committee Member: Doç. Dr. Sevinc Sadiqova

Organizing Committee Member: Prof. Dr. Hülya Çiçek Kanbur

Organizing Committee Member: Dr. Mehdi Meskini Heydarlou

Organizing Committee Member: Doç. Dr. Könül Səmədova

Organizing Committee Member: Dr. Leman Kuzu

*All rights of this book belong to UBAK Conferences Publishing House
Without permission can't be duplicate or copied.*

Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.

UBAK Conference-2022 ©

Issued: 30.08.2022

ISBN: 978-605-71828-8-3

CONGRESS ID

ICPRS 1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON PANDEMIC AND GLOBAL EFFECTS INTERDISCIPLINARY STUDIES

DATE – PLACE

AUGUST 19- 21, 2022

ROME

ORGANIZATION

ACADEMY CONFERENCES

UBAK INTERNATIONAL SCIENCES ACADEMY

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES

**Turkey –India- Azerbaijan- Belarus – China - UK, Morocco – Georgia – Cameroon –
Malaysia – Egypt – USA – México – Iran - West Africa - Indonesia**

PRESENTATION

Oral presentation

PERCENTAGE OF PARTICIPATION

45% FROM Turkey And 55% From Other Counteries

LANGUAGES

Turkish, English, Russian, Persian, Arabic

Scientific & Review Committee

Dr. Gulmira ABDİRASULOVA
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV
Ufa State Petroleum Technological University

Dr. Maha Hamdan ALANAZI
Riyad Kral Abdülaziz Teknoloji Enstitüsü

Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV
Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Doç. Dr. Hülya BALKAYA
Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Fırat BARAN
Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Amina Salihi BAYERO
Yusuf Maitama Sule Üniversitesi

Dr. Karligash BAYTANASOVA
Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Baurcan BOTAKARAEV
Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

Dr. Ahmad Sharif FAKHEER
Ürdün Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Abbas GHAFARI
Tebriz Üniversitesi

Prof.Dr. Ariz Avaz GOZALOV
Moskova Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru GÖZÜKARA
İstanbul Arel Üniversitesi

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA
Bakü Avrasya Üniversitesi

Dr. Gültekin GÜRÇAY

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA
Özbekistan Bilimler Akademisi

Dr. Mehdi Meskini Heydarlou

Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA
K.Zhubanov Aktobe Devlet Bölge Üniversitesi

Dr. Keles Nurmaşılı JAYLIBAY
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Mamatkuli Jurayev
Özbekistan Bilim Akademisi

Dr. Kalemkas KALIBAEVA
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Bouaraour Kamel
Ghardaia Üniversitesi

Prof. Dr. Ergün KOCA
Girne Amerikan Üniversitesi

Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU
Ardahan Üniversitesi

Dr. Leman KUZU
İstanbul Kültür Üniversitesi

Sonali MALHOTRA
Delhi Balbahtri Academy

Dr. Alia R. MASALİMOVA
Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Prof. Muntazir MEHDI
Pakistan Language Academy

Dr. Amanbay MOLDİBAEV
Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Hüseyin ÖZTÜRK
Çukurova Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ
Munzur Üniversitesi

Dr. Aysulu B. SARSEKENOVA
Orleu Milli Kalkınma Enstitüsü

Dr. Gulşat ŞUGAYEVA
Dosmukhamedov Atyrau Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz KINDAP TEPE
Cumhuriyet Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Özkan TİMURKAN
Atatürk Üniversitesi

Dr. K.A. TLEUBERGENOVA
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA
Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Yıldırım İsmail TOSUN
Şırnak Üniversitesi

Dr. Botagul TURGUNBAEVA
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA
Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Ali Korkut ULUDAĞ
Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Fahriye Oben ÜRÜ
İstanbul Arel Üniversitesi

Prof. Dr. Akbar VALADBİGİ
Urumiye Üniversitesi

Doç. Dr. C. VIJAI
St.Peter's Institute

Dr. Yang ZİTONG
Wuhan Üniversitesi

ICPRS
1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON
PANDEMIC AND GLOBAL EFFECTS
INTERDISCIPLINARY STUDIES
AUGUST 19 - 21, 2022 - ROME

ICPRS

1st International Conference On Pandemic And Global Effects Interdisciplinary Studies

1st International Pandemic Dystopian Art Exhibition

August 19 - 21, 2022 - Rome

CONFERENCE PROGRAM
Online Presentation

Join Zoom Meeting

<https://us02web.zoom.us/j/81033126290?pwd=K09GanorQ2xINTdld3E4ZUc0eS9tdz09>

Meeting ID: 810 3312 6290

Passcode: 210822

**ICPRS
1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON
PANDEMIC AND GLOBAL EFFECTS
INTERDISCIPLINARY STUDIES
AUGUST 19 - 21, 2022 - ROME**

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID instead of “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on **at least %70** of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.
- Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,

exp. H-..., S- ... NAME SURNAME

ICPRS
1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON
PANDEMIC AND GLOBAL EFFECTS
INTERDISCIPLINARY STUDIES
AUGUST 19 - 21, 2022 - ROME

21. 08. 2022
Meeting ID: 810 3312 6290

11: 00 – 13:00
Passcode: 210822

HALL: 1 SESSION: 1 MODERATOR: DR. KONUR ALP KOZ

K.R.PADMA
K.R.DON
P.JOSTHNA

Antidiabetic Activity of Curcumin: An update on Prevention and Therapy

DİLEK VURAL KELEŞ
EYLÜL PEHLİVAN
OYA GÜVEN

Symptoms And Prognosis Of Covid-19 In Pediatric Patients

DİLAN TUNÇ
SEDA OĞUR

Koronavirüs Pandemisi Sürecinde Tüketicilerin Gıda Güvenliği Uygulamalarındaki Ve Beslenme Düzenlerindeki Değişim

SEDA OĞUR

Bitlis Eren Üniversitesi Öğrencilerinin Ve Personellerinin Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sürecindeki Beslenme Alışkanlıkları Ve Gıda Güvenliği Uygulamaları

SAREH RAJAB
SALWA BHEIRY

Portfolio Management for Construction Company during Covid-19 Using AHP Technique

YUSUF PİLAVCI
SEDA OĞUR

Covid-19'un Gıda Satın Alma, Yeme Davranışı Ve Gıda Güvenliği Algısı Üzerine Etkisi

DR. KONUR ALP KOZ

Google Trends Verileriyle Salgın Hastalıkların Yayılımının İzlenmesi: Covid-19 Pandemisi

FATİH SEYRAN

Covid-19 Pandemi Sürecinin Dünya Sağlık Turizmine Etkileri

ICPRS
1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON
PANDEMIC AND GLOBAL EFFECTS
INTERDISCIPLINARY STUDIES
AUGUST 19 - 21, 2022 - ROME

21. 08. 2022

11: 00 – 13:00

Meeting ID: 810 3312 6290

Passcode: 210822

HALL: 2 SESSION: 1 MODERATOR: DR. ELNUR ALLAHVERDIYEV

EARL JONES G. MUICO
EVA MAE CABENDARIO
SAYRA MAE GLEYO
PIOLO MATIAS

A Qualitative Inquiry On Using Social Media Platforms In Blended Learning

BİLAL AKKAYNAK

Covid 19 Pandemisinin Türk Mevduat Bankacılığının Likiditesi Üzerindeki Etkisi

ARŞ. GÖR. DR. ÇİĞDEM YEL

Impact Of Covid-19 Pandemic On Turkish Education System

ARŞ. GÖR. DR. ÇİĞDEM YEL

Impact Of Covid-19 On Older Adults

DUYGU NUR EMLEK
DR. ÖĞR. ÜYESİ EMRAH
AYHAN

Covid-19 Pandemi Döneminde Stk'ların Performansları: Antalya'daki İnsani Yardım Stk'ları Örneği

DR. ELNUR ALLAHVERDIYEV

Financial Support For The Restoration Of Liberated Territories Of Azerbaijan

LAYLA MUJAHED

Urban Resilience: Relation between COVID-19 and Urban Environment in Amman City

ICPRS
1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON
PANDEMIC AND GLOBAL EFFECTS
INTERDISCIPLINARY STUDIES
AUGUST 19 - 21, 2022 - ROME

21. 08. 2022	11: 00 – 13:00
Meeting ID: 810 3312 6290	Passcode: 210822
HALL: 3 SESSION: 1	MODERATOR: MUHIBUL HAQUE BHUYAN
GLEDA KUTROLLI MAKSI KUTROLLI ETJON MECO	The Origin, Diffusion and a Comparison of Ordinary Differential Equations Numerical Solutions Used by SIR Model in Order to Predict SARS-CoV-2 in Nordic Countries
CHENXI YANG ZHOUHONG LI	Permanence and Almost Periodic Solutions to an Epidemic Model with Delay and Feedback Control
YILUN SHANG	Likelihood Estimation for Stochastic Epidemics with Heterogeneous Mixing Populations
BERRIN ŞENTÜRK	7 Evaluation of Disease Risk Variables in the Control of Bovine Tuberculosis
XIAOWEN ZHANG WANDA LUEN-WUN SIU	Fighting COVID-19: Lessons and Experience from the World's Largest Economies
MUHIBUL HAQUE BHUYAN	Impact on Course Registration and SGPA of the Students of BSc in EEE Programme due to Online Teaching during the COVID-19 Pandemic
ANGEL DANIEL MUÑOZ GUZMÁN	An Exploratory Study of the Student's Learning Experience by Applying Different Tools for e-Learning and e-Teaching

ICPRS
1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON
PANDEMIC AND GLOBAL EFFECTS
INTERDISCIPLINARY STUDIES
AUGUST 19 - 21, 2022 - ROME

1st International Pandemic Dystopian Art Exhibition

21. 08. 2022

Meeting ID: 853 1144 8742

11: 00 – 13:00

Passcode: 070822

HALL: 4 SESSION: 1

MODERATOR: FATMA NUR BAŞARAN

GÜLTEN GÜLTEPE

Oniki Hayvanlı İnsan \ Human With Twelve Animals

ŞENER KÜÇÜKTEPE

Görüntü / Image

FATMA NUR BAŞARAN

Deflected

FATMA NUR BAŞARAN

Cardinal Points

FERRAH NUR DÜNDAR

Nefes

FATMA BERNA AKALIN

Doğa / Nature

M. ÇAĞATAY GÖKTAN

İstanbul

PAKİZE KAYADİBİ

Ütopya ve Distopya / Utopia and Dystopia

BAŞAK ÇAKMAK

This time it's over'

KADER BEDİRCAN ALTIN

Atı

KHORRAM MANAFİDİZAJİ

Karmaşa

CONTENT

CONGRESS ID	
SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE	
PROGRAM	
CONTENT	
ORAL PRESENTED PAPERS IN THE CONFERENCE	
K.R.Padma & K.R.Don & P.Josthna	
<i>Antidiabetic Activity of Curcumin: An update on Prevention and Therapy</i>	1
Dilek VURAL KELEŞ & Eylül PEHLİVAN & Oya GÜVEN	
<i>SYMPTOMS AND PROGNOSIS OF COVID-19 IN PEDIATRIC PATIENTS</i>	2
Dilan TUNÇ & Seda OĞUR	
<i>KORONAVİRÜS PANDEMİSİ SÜRECİNDE TÜKETİCİLERİN GIDA GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINDAKİ VE BESLENME DÜZENLERİNDEKİ DEĞİŞİM</i>	7
Seda OĞUR	
<i>BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN VE PERSONELLERİNİN KORONAVİRÜS (COVID-19) PANDEMİSİ SÜRECİNDEKİ BESLENME ALIŞKANLIKLARI VE GIDA GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI</i>	9
Yusuf Pilavcı & Seda OĞUR	
<i>COVID-19'UN GIDA SATIN ALMA, YEME DAVRANIŞI VE GIDA GÜVENLİĞİ ALGISI ÜZERİNE ETKİSİ</i>	11
Sareh Rajabi & Salwa Bheiry	
<i>PORTFOLIO MANAGEMENT FOR CONSTRUCTION COMPANY DURING COVID-19 USING AHP TECHNIQUE</i>	13
Konur Alp Koz	
<i>GOOGLE TRENDS VERİLERİYLE SALGIN HASTALIKLARIN YAYILIMININ İZLENMESİ: COVID-19 PANDEMİSİ</i>	14
Fatih Seyran	
<i>COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNİN DÜNYA SAĞLIK TURİZMİNE ETKİLERİ</i>	15
EARL JONES G. MUICO & EVA MAE CABENDARIO & SAYRA MAE GLEYO & PIOLO MATIAS	
<i>A QUALITATIVE INQUIRY ON USING SOCIAL MEDIA PLATFORMS IN BLENDED LEARNING</i>	16
Bilal AKKAYNAK	
<i>COVID 19 PANDEMİSİNİN TÜRK MEVDUAT BANKACILIĞININ LİKİDİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ</i>	17
Çiğdem YEL	
<i>IMPACT OF COVID-19 ON OLDER ADULTS</i>	18
Çiğdem YEL	

<i>IMPACT OF COVID-19 PANDEMIC ON TURKISH EDUCATION SYSTEM</i>	19
Duygu Nur EMLEK & Emrah AYHAN	
<i>COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE STK'LARIN PERFORMANSLARI: ANTALYA'DAKİ İNSANİ YARDIM STK'LARI ÖRNEĞİ</i>	27
ELNUR ALLAHVERDIYEV	
<i>FINANCIAL SUPPORT FOR THE RESTORATION OF LIBERATED TERRITORIES OF AZERBAIJAN</i>	47
Layla Mujahed	
<i>URBAN RESILIENCE: RELATION BETWEEN COVID-19 AND URBAN ENVIRONMENT IN AMMAN CITY</i>	64
Gleda Kutrolli & Maksi Kutrolli & Etjon Meco	
<i>THE ORIGIN, DIFFUSION AND A COMPARISON OF ORDINARY DIFFERENTIAL EQUATIONS NUMERICAL SOLUTIONS USED BY SIR MODEL IN ORDER TO PREDICT SARS-COV-2 IN NORDIC COUNTRIES</i>	65
Chenxi Yang & Zhouhong Li	
<i>PERMANENCE AND ALMOST PERIODIC SOLUTIONS TO AN EPIDEMIC MODEL WITH DELAY AND FEEDBACK CONTROL</i>	66
Yilun Shang	
<i>LIKELIHOOD ESTIMATION FOR STOCHASTIC EPIDEMICS WITH HETEROGENEOUS MIXING POPULATIONS</i>	67
Xiaowen Zhang & Wanda Luen & Wun Siu	
<i>FIGHTING COVID-19: LESSONS AND EXPERIENCE FROM THE WORLD'S LARGEST ECONOMIES</i>	68
Muhibul Haque Bhuyan	
<i>IMPACT ON COURSE REGISTRATION AND SGPA OF THE STUDENTS OF BSC IN EEE PROGRAMME DUE TO ONLINE TEACHING DURING THE COVID-19 PANDEMIC</i>	69
Angel Daniel Muñoz Guzmán	
<i>AN EXPLORATORY STUDY OF THE STUDENT'S LEARNING EXPERIENCE BY APPLYING DIFFERENT TOOLS FOR E-LEARNING AND E-TEACHING</i>	70

Antidiabetic Activity of Curcumin: An update on Prevention and Therapy

K.R.Padma

Assistant Professor, Department of Biotechnology, Sri Padmavati Mahila VisvaVidyalayam
(Women's) University, Tirupati, AP. Orcid no:0000-0002-6783-3248

K.R.Don

Reader, Department of Oral Pathology and Microbiology, Sree Balaji Dental College and
Hospital, Bharath Institute of Higher Education and Research (BIHER) Bharath University,
Chennai, Tamil Nadu, India ,Orcid No: 0000-0003-3110-8076.

P.Josthna

Associate Professor, Department of Biotechnology, SriPadmavatiMahilaVisvaVidyalayam
(Women's) University, Tirupati, AP.

Abstract

Natural products are receiving greater attention for curing various deadly diseases, one among those is diabetes mellitus (DM) which is an ensemble of metabolic conditions and considered to have reached pandemic levels worldwide. The common name of *Curcuma longa* is turmeric which has been vastly used by all during food preparation. It is a rhizomatous herbaceous perennial plant belonging to the ginger family. Since, curcumin revealed to possess bioactive compounds has potency in healing of corona virus has grasped attention for therapy of diabetes in Ayurvedic along with traditional Chinese medicine. The bioactive component of turmeric is a relatively safe and can be used for controlling diabetes. Earlier reports have revealed its pharmacological activities such as anti-cancer, anti-inflammatory, anti-oxidant, neuroprotective as well as antidiabetic activity. In our article we have portrayed the applications of curcumin in reduction of blood glucose levels along with that also have highlighted on nanocurcumin in therapy of diabetes. Therefore, from previous reports and current significant approaches are illustrated in our paper. Further studies on docking need to carried out before its release as therapeutic agent. In conclusion, curcumin is regarded as potential ingredient among functional foods and utilized for diet-induced hyperglycemia management.

Keywords: Curcumin longa, Diabetes, Nanocurcumin, Functional foods, Hyperglycemia

SYMPTOMS AND PROGNOSIS OF COVID-19 IN PEDIATRIC PATIENTS

Dilek VURAL KELEŞ¹, Eylül PEHLİVAN², Oya GÜVEN³

¹ Kırklareli University Faculty of Health Science, Nursing Department,
ORCID ID: 0000-0002-4346-7474

² Kırklareli University Health Sciences Institute, Public Health Department,
ORCID ID: 0000-0003-3640-6603

³ Kırklareli University School of Medicine, Emergency Department,
ORCID ID: 0000-0002-6389-4561

ABSTRACT

In the context of the COVID-19 pandemic, which has effects all over the world, children and adults are affected. According to the literature, although the rate of serious illness in children is lower, it has been determined that various outcomes are observed in adults. In this review; During COVID-19 illness; Results in children, treatment methods and prognosis were tried to be examined in light of the literature.

Keywords: COVID-19 disease, pediatric population, thorax findings, neurologic findings, treatment, prognosis

1. INTRODUCTION

In December 2019, the SARS-CoV-2 virus that was detected in China became known as COVID-19. This disease; It has been determined that it may develop an upper respiratory tract infection, lower respiratory tract infection and thromboembolism, and then cause death with organ damage. The multi-organ inflammatory syndrome that occurs in children is called MIS-C. Adult patients are more likely to develop the disease more seriously than children because of existing comorbidities (1, 2, 3). According to another theory; It is thought that the binding power of ACE-2 (Angiotensin Converting Enzyme-2), the enzyme that supports the entry of the coronavirus into cells by binding to the spike protein, is thought to be lower in children, and therefore, children may have a milder illness (4). Furthermore, since adults have more social life outside the home, it is generally believed that the transmission of adults from the family to children. In this way, we can say that the second or third generation virus is transmitted to the child and the pathogenicity is reduced (5), and since the rate of PCR (Polymerase Chain Reaction) testing is lower in children, the detection rate of infection is low (6).

2. EPIDEMIOLOGY AND CLINICAL FINDINGS

During COVID-19 infection, most common in adults and children; fever, cough, weakness, loss of appetite, diarrhea, shortness of breath symptoms are seen. Most children are asymptomatic, with a proportionally lower rate of hospitalization (7). If the disease progresses, there is a risk of developing MIS-C and Kawasaki disease (8). The situation is similar to that of adult thromboembolic events. In a study by Landhani et

al.; Most males and infants under 3 months of age were found to have PCR +. A mortality rate of 0.56% was found in these patients, and 50% of patients with ex had a history of chronic disease (9). In a study by Zachariah et al.; Hospitalized children diagnosed with COVID-19 have been examined. Hospitalization occurred an average of 2 days after the onset of symptoms, and the average length of hospital stay was 3 days. A significant relationship has been established between obesity in children aged 2 and over and support for mechanical ventilation (10). Based on these results, As in adults, that can say that the presence of an extra disease (especially obesity) significantly affects the prognosis.

During COVID-19 disease in adults; low lymphocyte, CRP (C-Reactive Protein), D-Dimer, Ferritin, and procalcitonin elevation are observed; It has been reported that these values change in cases with severe disease in children, and they are found to be normal other than that (11, 12). Although ground glass opacity and pulmonary consolidation are the most common findings in adult pulmonary imaging, normal observations are frequently seen in children (13). Pneumonia may be differentiated by chest X-ray. Thoracic tomography is rarely required (14).

There is no definitive treatment for COVID-19. Various antivirals, antimalarials, steroids and immunomodulators have been tried for adults, but the treatment protocol is chosen according to the patient's symptoms and the severity of pneumonia in children. Treatment with oseltamivir may be used in cases under 15 years of age and treatment with favipiravir in cases over 15 years of age (15). Routine antibiotherapy is recommended only if a bacterial infection is detected (16). Close follow-up with immunocompromised children is recommended, where possible, in a hospital setting.

2.1. Neurological Issues

Neurological findings such as loss of sense of taste and smell, headache, weakness, seizures, and encephalopathy may be observed (17). Most symptoms disappear by themselves after the disease. Direct maternal-to-infant transmission of SARS-CoV-2 is rare. In a study conducted; Babies of mothers who had and did not have COVID-19 during pregnancy were examined and it was determined that there was no significant neurological difference. However, when the data in the same study is compared with the pre-pandemic data; It has been determined that there is a delay in fine and gross motor movements in babies born during the pandemic period (18).

Serious neurological outcomes have been reported in patients monitored by MIS-C. There is no evidence that SARS-CoV-2 invades the central nervous system; however, an increase in inflammatory cells may be said to cause neurologic damage in these patients (19, 20). When the neuroradiological imaging of these children was examined, acute pathology was detected only in 10% (21). According to this; It can be concluded that there is no need for additional neurological imaging in children with COVID-19 and the rate of development of chronic neurological deficits is low.

COVID-19 has not yet been linked to neurological diseases. With the reduced impact of the pandemic, this situation can be clarified by the data to be obtained from long-term monitoring patients.

2.2. The impact of COVID-19 infection and the quarantine process on children's psychology.

Children under quarantine or diagnosed with COVID-19 are at risk for adjustment, stress and anxiety disorders (22). Separating from parents, social isolation, fear of an unknown disease and fear of stigma can have a negative psychological effect on children. Studies indicate that the negative psychological impacts of the pandemic can occur months or even years later. A study of children in quarantine reported an average of four times higher rates of post-traumatic stress in children in quarantine than in other children (23). Common symptoms; sleep and eating disorders, anxiety, social life disorder and depression. (24, 25). In the long term, factors such as socio-economic deterioration, parental divorce, school closures, distance from friends, disruption of routine may have paved the way for psychological diseases (26).

3. CONCLUSION

According to the available data, the long-term effects of the child population, who have survived the COVID-19 pandemic with mild symptoms, will be evident in time.

REFERENCES

- [1] Nikolopoulou, Georgia B, Helena C Maltezos. “COVID-19 in Children: Where do we Stand?” Archives of medical research vol. 53,1, 2022.
- [2] Dorjee K, Kim H, Bonomo E, Dolma R. Prevalence and predictors of death and severe disease in patients hospitalized due to COVID-19: A comprehensive systematic review and meta-analysis of 77 studies and 38,000 patients. PloS One, 15, 2020.
- [3] <https://www.who.int/westernpacific/emergencies/covid-19/information/high-risk-groups> (Accessed: 18.05.21)
- [4] Fang F, Luo X. Facing the pandemic of 2019 novel coronavirus infections: the pediatric perspectives. Zhonghua Er Ke Za Zhi, 58:81–85, 2020.
- [5] World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-19) weekly epidemiological update and weekly operational update (2021) (Accessed: 18.05.21)
- [6] https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/transmission_k_12_schools.html (Accessed 18.05.21)
- [7] CDC: Covid, C. D. C., Team, R., Covid, C. D. C., Team, R., Bialek, S., Gierke, R., ... & Skoff, T. Coronavirus disease 2019 in children—United States, february 12–april 2, 2020. Morbidity and Mortality Weekly Report, 69(14), 422, 2020.
- [8] Wu, E. Y., & Campbell, M. J. Cardiac manifestations of multisystem inflammatory syndrome in children (MIS-C) following COVID-19. Current cardiology reports, 23(11), 1-9, 2021.
- [9] Ladhani SN, Amin-Chowdhury Z, Davies HG, et al. COVID-19 in children: analysis of the first pandemic peak in England. Arch Dis Child.105(12):1180-1185, 2020.
- [10] Zachariah, P., Johnson, C. L., Halabi, K. C., Ahn, D., Sen, A. I., Fischer, A., Lakhany, D. Epidemiology, clinical features, and disease severity in patients with coronavirus disease 2019 (COVID-19) in a children’s hospital in New York City, New York. JAMA pediatrics, 174(10), e202430-e202430, 2020.
- [11] Su L, Ma X, Yu H, et al. The different clinical characteristics of corona virus disease cases between children and their families in China - the character of children with COVID-19. Emerg Microbes Infect.9(1):707-713, 2020.
- [12] Mao, L. J., Xu, J., Xu, Z. H., Xia, X. P., Li, B., He, J. G., Yuan, Z. F. A child with household transmitted COVID-19. BMC infectious diseases, 20(1), 1-5, 2020.
- [13] Duzgun SA, Durhan G, Demirkazik FB, Akpinar M. G, Ariyurek, O. M. COVID-19 pneumonia: the great radiological mimicker. Insights into imaging, 11(1), 1-15, 2020.
- [14] Duan, Y. N., Zhu, Y. Q., Tang, L. L., Qin, J. CT features of novel coronavirus pneumonia (COVID-19) in children. European radiology, 30(8), 4427-4433, 2020.
- [15] <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/42283/0/covid19rehbericocukhastayonetimivedavi> (Access 15.7.22)
- [16] Rajapakse, N., Dixit, D. Human and novel coronavirus infections in children: a review. Paediatrics and international child health, 41(1), 36-55, 2021.
- [17] Stafstrom, C. E. Neurological effects of COVID-19 in infants and children. Developmental Medicine & Child Neurology, 64(7), 818-829, 2022.
- [18] Shuffrey, L. C., Firestein, M. R., Kyle, M. H., Fields, A., Alcántara, C., Amso, D., Dumitriu, D. Association of birth during the COVID-19 pandemic with

- neurodevelopmental status at 6 months in infants with and without in utero exposure to maternal SARS-CoV-2 infection. *JAMA pediatrics*, 176(6), e215563-e215563, 2022.
- [19] Sa, M., Mirza, L., Carter, M., Jones, L. C., Gowda, V., Handforth, J., Lim, M. Systemic inflammation is associated with neurologic involvement in pediatric inflammatory multisystem syndrome associated with SARS-CoV-2. *Neurology-Neuroimmunology Neuroinflammation*, 8(4), 2021.
- [20] LaRovere, K. L., Riggs, B. J., Poussaint, T. Y., Young, C. C., Newhams, M. M., Maamari, M., Overcoming COVID-19 Investigators. Neurologic involvement in children and adolescents hospitalized in the United States for COVID-19 or multisystem inflammatory syndrome. *JAMA neurology*, 78(5), 536-547, 2021.
- [21] Orman, G., Desai, N. K., Kralik, S. F., Meoded, A., Seghers, V. J., Annapragada, A. V., Huisman, T. A. G. M. Neuroimaging offers low yield in children positive for SARS-CoV-2. *American Journal of Neuroradiology*, 42(5), 951-954, 2021.
- [22] Liu JJ, Bao Y, Huang X, Shi J, Lu L. Mental health considerations for children quarantined because of COVID-19. *Lancet Child & Adolesc Health*. 2020.
- [23] Brooks SK, Webster RK, Smith LE, Woodland L, Wessely S, Greenberg N. The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*. 2020.
- [24] Imran, N., Zeshan, M., Pervaiz, Z. Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 Pandemic. *Pakistan journal of medical sciences*, 36(COVID19-S4), S67, 2020.
- [25] Dalton, L., Rapa, E., Stein, A. Protecting the psychological health of children through effective communication about COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 346-347, 2020.
- [26] Leibel, S. L., Sun, X. COVID-19 in early life: infants and children are affected too. *Physiology*, 36(6), 359-366, 2021.

KORONAVİRÜS PANDEMİSİ SÜRECİNDE TÜKETİCİLERİN GIDA GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINDAKİ VE BESLENME DÜZENLERİNDEKİ DEĞİŞİM

Dilan TUNÇ

Bitlis Eren Üniversitesi

– <https://orcid.org/0000-0001-5837-4986>

Seda OĞUR

Bitlis Eren Üniversitesi

<https://orcid.org/0000-0002-2041-0790>

ÖZET

Koronavirüs pandemisi; COVID-19 hastalığının gıda aracılığıyla bulaşabilme ihtimali sebebiyle tüketicilerin gıda güvenliği uygulamalarına daha dikkat etmelerine ve kapanma nedeniyle beslenme düzenlerinde zorunlu değişikliklere gidilmesine sebep olmuştur.

Bu araştırmada, Türkiye genelindeki tüketicilerin koronavirüs (COVID-19) pandemisi sürecindeki gıda güvenliği uygulamalarındaki ve beslenme düzenlerindeki değişimi tespit etmek amaçlanmıştır. Kesitsel tarama modeli ile yürütülen çalışmada Türkiye'nin yedi bölgesindeki 18-65 yaş arası bireyler evren olarak kabul edilmiş ve araştırmaya dahil edilecek örneklemin hesaplanmasında tabakalı örnekleme metodu kullanılmıştır. 669 kişinin katıldığı çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen çevrimiçi anket kullanılmıştır.

Koronavirüs pandemisi sürecinde katılımcıların %36,3'ü et ve et ürünleri tüketiminin, %28,6'sı yumurta tüketiminin ve %34,2'si süt ve süt ürünleri tüketiminin arttığını belirtmiştir. Katılımcıların %28,8'i ekmek tüketiminin, %32,1'i şekerli ürünler tüketiminin ve %36,8'i asitli içecekler tüketiminin azaldığını ifade etmiştir. Katılımcıların %79,8'inin koronavirüs (COVID-19) pandemisinin bulaşma yolları ile ilgili bilgi düzeyini yeterli bulduğu ve %55,2'sinin gıda ürünlerini satın alma ve tüketme aşamasında kendisini korunmasız hissettiği görülmüştür. Katılımcıların %50,7'sinin bağışıklık sistemini güçlendirmek için tükettiği ürünlerin miktarının arttığı, %43,3'ünün günlük fiziksel aktivite düzeyinin ve %49,5'inin dışarıdan pişmiş yemek siparişi verme sayısının azaldığı saptanmıştır. Katılımcıların %66,4'ünün yemek hazırlama esnasında ellerini yıkama sayısı ve süresinin, %46,9'unun yemek hazırlama esnasında gıda ürünlerini temizlemede dezenfektan veya sirke ya da tuzlu su kullanma sıklığının ve %50,8'inin yemek hazırlama esnasında kullanılan kapları ve tezgah yüzeylerini dezenfekte etme sıklığının arttığı belirlenmiştir. Koronavirüs pandemisi sürecinde

erkek katılımcıların %59,0'unun su tüketiminin azaldığı ve kadın katılımcıların %53,0'ünün gıda takviyesi kullanım miktarının arttığı ($p<0,05$) tespit edilmiştir.

Yürütülen çalışma neticesinde koronavirüs pandemisi sürecinde tüketicilerin gıda güvenliği uygulamalarında ve beslenme düzenlerinde belirgin bir değişimin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs Pandemisi, COVID-19, Tüketici, Gıda Güvenliği Uygulamaları, Beslenme Düzeni.

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN VE PERSONELLERİNİN KORONAVİRÜS (COVID-19) PANDEMİSİ SÜRECİNDEKİ BESLENME ALİŞKANLIKLARI VE GIDA GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI

Seda OĞUR

Bitlis Eren Üniversitesi

<https://orcid.org/0000-0002-2041-0790>

ÖZET

Koronavirüs pandemisi sürecinde uzaktan eğitime geçilmiş, hem öğrenciler hem de akademik ve idari personeller aylarca süren, alışık olmadıkları bir rutinle karşılaşmıştır. Evlerde uygulanabilecek gıda güvenliği önlemleri yeniden gündeme gelmiş ve bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde etkili olan, sağlıklı beslenme kavramıyla paralellik gösteren, tüketilmesi ve tüketilmemesi gereken besinler kamuoyunda araştırılan bir konu haline gelmiştir.

Bu çalışmada, Bitlis Eren Üniversitesi öğrencilerinin ve personellerinin koronavirüs (COVID-19) pandemisi sürecindeki beslenme alışkanlıklarını ve gıda güvenliği uygulamalarını tespit etmek amaçlanmıştır. Kesitsel tarama modeli ile yürütülen çalışmaya 18-65 yaş arası bireyler dahil edilmiş ve örneklemin hesaplanmasında basit rastgele örnekleme metodu kullanılmıştır. 93 akademisyen, 94 idari personel ve 190 öğrencinin katıldığı çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen çevrimiçi anket kullanılmıştır.

Katılımcıların %61,0'i pandemi sürecinde gıda ürünlerini satın alma ve tüketme aşamasında kendisini korunmasız hissettiğini, %62,3'ü pandemi sürecinde sağlıklı/dengesiz beslendiğini veya kilo aldığını düşünmediğini ve %52,5'i aldığı gıda ürünlerinden hastalığa yakalanabileceğini düşündüğünü belirtmiştir. Katılımcıların %65,3'ü besinleri iyice pişirmenin hastalıktan korunmada etkin olduğunu düşündüğünü, %54,1'i aldığı gıda ürünlerinin paketlerini/ambalajlarını deterjan ile yıkadığını veya dezenfekte ettiğini ve %85,7'si pandemiden korunmada bağışıklık sistemini güçlendirici besinleri tüketmenin etkin olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Pandemi sürecindeki beslenme alışkanlıkları ve gıda güvenliği uygulamaları ölçeği alt boyutları arasında pozitif yönlü, önemli derecede anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir ($p<0,05$). En yüksek ilişkinin ($p<0,01$) beslenme alışkanlığıyla ilgili uygulamalardaki, gıda satın alma ve yemek sipariş etme uygulamalarındaki değişim alt ölçeği ile sigara, alkol, gıda takviyesi tüketim miktarındaki değişim alt ölçeği arasında olduğu saptanmıştır.

Yürütülen çalışma sonucunda koronavirüs (COVID-19) pandemisi sürecinde Bitlis Eren Üniversitesi öğrencilerinin ve personellerinin beslenme alışkanlıkları ve gıda güvenliği uygulamalarında önemli bir değişimin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs Pandemisi, COVID-19, Üniversite, Beslenme Alışkanlığı, Gıda Güvenliği.

COVID-19'UN GIDA SATIN ALMA, YEME DAVRANIŞI VE GIDA GÜVENLİĞİ ALGISI ÜZERİNE ETKİSİ

Yusuf Pilavcı

Bitlis Eren Üniversitesi

– <https://orcid.org/0000-0002-1356-0109>

Seda OĞUR

Bitlis Eren Üniversitesi

– <https://orcid.org/0000-0002-2041-0790>

ÖZET

COVID-19 pandemisi toplum sağlığının yanı sıra gıdaya erişim, gıda satın alma, beslenme alışkanlıkları, yeme düzeni ve fiziksel aktivite düzeyi dahil olmak üzere insanların yaşam tarzlarını doğrudan etkilemektedir. Gastrointestinal sistemden bulaşmayan, solunum yoluyla bulaşan bir hastalık olmasına rağmen tüketiciler, COVID-19'un gıda yoluyla bulaşabileceği konusunda kaygılanmakta ve gıda güvenliği endişeleri bulunmaktadır.

Bu araştırmada, COVID-19 salgını süresince ülkemizdeki tüketicilerin gıda satın alma, yeme davranışı ve gıda güvenliği algısındaki değişimi tespit etmek amaçlanmıştır. Kesitsel tarama modeli ile yürütülen çalışmada Türkiye'nin yedi bölgesindeki 18-65 yaş arası bireyler evren olarak kabul edilmiş ve araştırmaya dahil edilecek örneklemin hesaplanmasında tabakalı örnekleme metodu kullanılmıştır. 733 kişinin katıldığı çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen çevrimiçi anket kullanılmıştır.

Katılımcıların %51,16'sının alışveriş için markette daha az zaman harcadığı, %41,75'nin daha tenha olan mağazalarda alışveriş yaptığı, %32,33'ünün normalden daha fazla paketlenmiş gıda satın aldığı, %33,02'sinin ise daha fazla gıda stoğu yaptığı görülmüştür. Katılımcıların %57,44'ü daha fazla ev yemeği tercih ettiğini ve %42,16'sı normalden daha fazla sağlıklı yiyecekler yediğini belirtmiştir. Katılımcıların çoğu, gıda alışverişlerinde alışveriş yapan diğer kişilerin ve market çalışanların sağlığından endişelenmektedir. Katılımcıların %53,89'u satın aldığı gıdanın güvenliği olduğunu düşünürken; %30,96'sı gıda güvenliğinden şüphe etmektedir. Katılımcıların %62,21'i gıda üreticilerinin yeterli gıda tedariği sağlayabileceğine güvenmektedirler. Katılımcılar gıda alışverişlerini güvenli hale getirmek için başta elleri yıkama, yüzeylere daha az dokunma, dezenfektan kullanımı, taze ürünleri yıkama olmak üzere markete daha az gitme ve daha sakin vakitlerde alışveriş yapma, temassız ödeme sistemi kullanma gibi kişisel tedbirler almaktadırlar.

Yürütülen çalışma neticesinde COVID-19 pandemisinde tüketici tutum ve davranışlarının değiştiği, toplum sağlığı ve gıda güvenliği kavramlarının önem kazandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Tüketici, Gıda Satın Alma, Yeme Davranışı, Gıda Güvenliği Algısı.

PORTFOLIO MANAGEMENT FOR CONSTRUCTION COMPANY DURING COVID-19 USING AHP TECHNIQUE

Sareh Rajabi, Salwa Bheiry

PhD Student in School of Engineering & Management, American University of Sharjah, UAE

Associate Professor of Civil Engineering, American University of Sharjah, UAE.

Abstract:

In general, Covid-19 created many financial and non-financial damages to the economy and community. Level and severity of covid-19 as pandemic case varies over the region and due to different types of the projects. Covid-19 virus emerged as one of the most imperative risk management factors world-wide recently. Therefore, as part of portfolio management assessment, it is essential to evaluate severity of such risk on the project and program in portfolio management level to avoid any risky portfolio. Covid-19 appeared very effectively in South America, part of Europe and Middle East. Such pandemic infection affected the whole universe, due to lock down, interruption in supply chain management, health and safety requirements, transportations and commercial impacts. Therefore, this research proposes Analytical Hierarchy Process (AHP) to analyze and assess such pandemic case like Covid-19 and its impacts on the construction projects. The AHP technique uses four sub-criteria: Health and safety, commercial risk, completion risk and contractual risk to evaluate the project and program. The result will provide the decision makers with information which project has higher or lower risk in case of Covid-19 and pandemic scenario. Therefore, the decision makers can have most feasible solution based on effective weighted criteria for project selection within their portfolio to match with the organization's strategies.

Keywords: Portfolio management, risk management, COVID-19, analytical hierarchy process technique.

GOOGLE TRENDS VERİLERİYLE SALGIN HASTALIKLARIN YAYILIMININ İZLENMESİ: COVID-19 PANDEMİSİ

Dr. Konur Alp Koz*

*Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, kalpkoz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6969-8660

ÖZET

Google ürünü olan Google Trends, internet kullanıcılarının arama eğilimlerinin takip edilebildiği web tabanlı uygulamadır ve günlük yapılan milyarlarca arama ve bu aramalardan elde edilen verileri yansıtmaktadır. Google üzerinden gerçekleşen bu devasa internet trafiği, Google Trends'i dünyanın en büyük gerçek zamanlı veri kaynaklarından biri haline getirmektedir. Tamamen ücretsiz olan Google Trends verilerinde, anahtar kelimelerin arama hacimleri ve arama yapan kullanıcılara ilişkin coğrafi konumlar yer almaktadır. Bu veri setlerinde, kullanıcılara dair kimlik bilgileri ise bulunmamaktadır. İnternet kullanıcılarının Google üzerinde gerçekleştirdiği aramalar; (a) Google Trends web, (b) Google Trends API ve (c) Google Health API'si olmak üzere üç şekilde toplanmaktadır. Google Trends web sitesi kamuya açık verileri içerirken, Google Trends API'si medya kuruluşlarının günlük, aylık ve haftalık arama hacimlerinin takip ettikleri trend verilerini kapsamaktadır. Çok daha detaylı bilgilerin yer aldığı Google Health API'si ise sağlık alanındaki araştırmacılar için tasarlanmış veri setlerini içermektedir. Google Health verilerinin ücretsiz olması ve daha isabetli setler sunması, sağlık alanındaki araştırmacıları, hastalıklara ilişkin bilgi almak ve salgın hastalıkların seyrine dair tahminlerde bulunmak için çevrimiçi arama eğilimlerini kullanmaya yöneltmiştir. Google Trends, belirtilen hususlar nedeniyle pek çok araştırmacı tarafından fırsat olarak görülse de verilerin kullanımında ne yazık ki henüz bilimsel bir standart ortaya konulamamıştır. Google Trends verilerinin diğer açık kaynak verilerine göre çok daha büyük veri setlerine sahip olması, belirtilen eksikliğe rağmen araştırmacılar tarafından belirtilen eksikliğe rağmen heyecan verici bulunmaktadır. Bu çalışma, COVID-19 vakaları ile Google Trends verileri arasında bir ilişki olup olmadığı sorusuna odaklanmıştır. Bu amaçla, 1 Ocak-31 Aralık 2021 tarihleri arasında Google Trends verileri ile T.C. Sağlık Bakanlığı'nın COVID-19 Bilgilendirme Platformu'nda yer alan günlük koronavirüs verileri korelasyon analiziyle değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmada, Google Trends uygulamasında 2021 yılı içerisinde ölçümlenen "koronavirüs" anahtar kelimesinin arama hacimleri ile T.C. Sağlık Bakanlığı'nın COVID-19 tablosundaki vaka sayıları arasında pozitif ilişki olduğu, özellikle yılın ilk 6 ayında arama hacimleri arttıkça vaka sayılarında da artış olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Google Trends, COVID-19, Sağlık Bakanlığı, Pandemi

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNİN DÜNYA SAĞLIK TURİZMİNE ETKİLERİ

Fatih Seyran

T.C. Sağlık Bakanlığı, Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü

– 0000-0001-8546-1145

ÖZET

Ülkelerinde hem zaman hem de ödeme sıkıntıları yaşayan pek çok bireyin ilgi gösterdiği sağlık turizmi uygulamaları son yıllarda giderek yaygınlaşmaktadır. Yüzbinlerce sağlık turistine Meksika, Hindistan, Tayland, Brezilya, Türkiye ve Singapur gibi birçok ülkede çeşitli sağlık hizmetleri sunulmaktadır. Estetik ve plastik cerrahiden dış tedavilerine, termal turizmden organ nakline kadar geniş bir yelpazede yer alan bu işlemler sayesinde önemli döviz girdileri de sağlanmaktadır. Sağlık turizmi bileşenlerinin tanımlanmasındaki farklılıklar, tam olarak ölçümlenemeyen sınıflandırmalar ve sektör içindeki kayıt dışılıklar nedeniyle pazarın büyüklüğü tam olarak saptanamamaktadır. Buna rağmen COVID-19 pandemisi öncesinde dünya çapında yıllık ortalama 600 milyon sağlık turistinin seyahat ettiği belirtilmektedir¹. Yine pandemi öncesi projeksiyonlara göre sağlık turizmi pazar büyüklüğünün de 2025 yılına kadar 3 trilyon dolara kadar ulaşabileceği tahmin edilmekteydi². Oysaki pandemi sürecinde yaşanan kısıtlamalar ve tedbirler nedeniyle sağlık turizmi kapasitesinde de önemli daralmalar yaşanmıştır. Örneğin 2019 yılında Türkiye’de sağlık turizmi hizmeti alan yaklaşık 600 bin sağlık turisti sayısının pandeminin başladığı ve sürdüğü 2020 yılında 400 binin altına kadar düştüğü kaydedilmiştir³. Halen devam eden pandemi ile mücadele kapsamında özellikle aşılama sayesinde elde edilen bağımsızlıklar sonucunda 2020 ve 2021 yıllarına göre 2022 yılında vaka sayılarında azalmalar yaşandığı görülmektedir. Dünya genelinde normalleşme süreçlerinin yaşanmaya başladığı günümüzde ise sağlık turizmine olan ilginin hızlı bir şekilde yeniden artabileceği öngörülmektedir. Bunun yanında sağlık turizmi hizmeti sunan sağlık tesislerinin kalite ve akreditasyonları kadar, ülkelerin girişimcilere sağladığı destek ve teşvikler de giderek önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı öncelikle pandemi sürecinin dünya sağlık turizmi uygulamalarına ilişkin etkilerinin değerlendirilmesidir. Bu bağlamda pandemi nedeniyle sağlık turizminde yaşanan olumsuzlukların yanı sıra, ekonomik ve sosyopolitik değişimler nedeniyle ileriki süreçlerin olası fırsatları da değerlendirilerek, bu konularda bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, COVID-19, Pandemi.

¹ Işık, M., Özsezer, &Y., Işık, F. (2021). The Current Growth Effect of Health Tourism Market Development In Turkey For The Evaluation On Current Account Deficit. IEDSR Association. 6. 220-240. 10.46872/pj.238.

² Sayın, K. Ş., Yeğinboylu, E. Y., & Yüksel, İ. (2017). Türkiye’de Medikal Turizm Uygulamaları: Bir Üniversite ve İzmir Sağlık Serbest Bölgesi Değerlendirmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(2), 289-313.

³ USHAŞ, (2018). <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/>, 14.08.2022.

A QUALITATIVE INQUIRY ON USING SOCIAL MEDIA PLATFORMS IN BLENDED LEARNING

EARL JONES G. MUICO
Faculty, Um Tagum College

EVA MAE CABENDARIO
Student, Um Tagum College

SAYRA MAE GLEYO
Student, Um Tagum College

PIOLO MATIAS
Student, Um Tagum College

Abstract

The purpose of this qualitative research is to explore the live experienced of social studies students using social media platforms as a supplemental tool in learning amidst online learning modality. This study utilized phenomenological approach to explore the lived experiences of social studies students, with fourteen (14) participants. In selecting our key participants we construct few inclusion criteria as guide to better choose our participants, to analyze the answers of the participants we employed thematic analyzes and due to strict health protocols, we gathered data through google meet. Data showed that social media platforms has negative and positive effects to students. The following are the positive effects of social media; easy access, convenience and helpful. On the other hand. It can also affect students negatively like browsing unrelated sites, poor internet connection and time management. In conclusion, this study shows the importance of social media platforms in educational processes of students and how it was crucial during the pandemic

Keyword: *Social media platforms, Supplemental tool, Phenomenology, Philippines*

COVID 19 PANDEMİSİNİN TÜRK MEVDUAT BANKACILIĞININ LİKİDİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Bilal AKKAYNAK

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

- 0000-0003-1300-2112

ÖZET

Bankacılık sektörü bir ülkede finansal sistemin yapıtaşı niteliğindedir. Çünkü ülkedeki tüm sektörler ile etkileşim içindedir. Aynı zamanda hane halkı, işletmeler ve kamu kurum ve kuruluşları da finansal ihtiyaçlarını bankacılık sektörü aracılığı ile karşılamaktadırlar. Bu bakımdan bankacılık sektörünün maruz kalacağı bir risk dolaylı olarak tüm sektörleri ve kişileri etkileyebilmektedir. Bu çalışmada Covid-19 pandemisinin Türk bankacılığının likidite riski üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu amaçla Türkiye’de faaliyet gösteren 30 mevduat bankasının verileri derlenerek Likidite riskini temsilen “Likit Aktifler/Toplam Aktifler” oranı modele bağımlı değişken olarak eklenmiştir. Ana araştırma konusu olarak pandemi modele kukla değişken olarak dahil edilmiştir. Bağımsız değişken olarak ise sermaye yeterlilik oranı, (Toplam Krediler ve Alacaklar) /Toplam Aktifler değişkeni, Aktif karlılık, Toplam mevduatlar/Toplam Aktifler değişkeni, Faiz gelirleri/Toplam Aktifler değişkeni ve Faiz dışı gelir/Toplam Aktifler değişkeni kullanılmıştır. Analiz sonucunda pandemi ve banka likiditesi negatif ilişkili olarak bulunmuştur. Buna göre pandeminin Türk bankacılığı üzerinde likiditeyi azaltıcı bir etki doğurduğu söylenebilir. Aynı zamanda analize dahil edilen diğer bağımsız değişkenlerin banka likiditesi üzerindeki etkisine bakıldığında sermaye yeterlilik oranının banka likiditesi ile pozitif ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu beklendik bir sonuçtur zira bankanın sermayesini güçlendirmesi aktif varlığını olumlu etkileyecek ve banka daha likit bir pozisyona sahip olacaktır. Kredi ve alacaklarının likidite üzerindeki etkisinin negatif olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre bankanın kredi kullandırımı arttıkça likiditesi de azalacaktır. Bu doğal bir sonuçtur. Mevduatların ve faiz gelirlerinin likidite üzerindeki etkisine bakıldığında ise aralarında pozitif ilişkinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Mevduatların artması bankanın aktiflerinde krediye hazır bakiyenin artması anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bankanın faaliyetlerinden elde ettiği faiz gelirinin artması da banka aktiflerini arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Likidite, Pandemi

IMPACT OF COVID-19 ON OLDER ADULTS

¹Res.Asst. Çiğdem YEL, PhD.

¹Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Literature, ORCID: 0000-0001-8392-5399

Abstract

Covid-19, which emerged in Wuhan, China in December 2019, was declared a pandemic by the World Health Organization as it spread all over the world. Many people have died due to the Covid-19 pandemic. The pandemic continues to show its effect already. In the Covid-19 pandemic, especially individuals aged 65 and over, pregnant women, and those with chronic diseases such as asthma, COPD, heart diseases, and high blood pressure constitute the riskiest group. The study, it is aimed to reveal a general framework of the effects of the pandemic on older age groups. Since the elderly constitute the risky group, it is necessary to show more sensitivity.

Keywords: Covid-19 pandemic, older adults, the effect of Covid-19 on the elderly.

IMPACT OF COVID-19 PANDEMIC ON TURKISH EDUCATION SYSTEM

¹Res.Asst. Çiğdem YEL, PhD.

¹Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Literature, ORCID: 0000-0001-8392-5399

Abstract

Covid-19, which emerged in China in 2019 and spread to the world in a short time. It has caused massive life losses, infections and various health problems around the world. The pandemic has affected societies not only in terms of health but also in areas such as economy, education, daily life and cultural activities. Each country took different measures in the fight against the pandemic. Turkey implemented the distance education model within the scope of combating the pandemic. The problem of the study is that the pandemic led to the reproduction of social inequalities in the field of education. At this point, the main purpose of the study is to understand the impacts of the Covid-19 pandemic on the university student. Therefore field research was conducted by using the survey technique. According to the results obtained, the pandemic affected students in aspects such as accessibility to distance education, quality of education and communication.

Keywords: Covid-19 pandemic, online education, social inequalities, Turkey.

1. Introduction

Covid-19 was first revealed in China in December 2019, and then the virus expanded speedily to other countries across the world. This led World Health Organization [WHO] to proclaim a Public Health Emergency of International Concern on 30 January 2020, and to express the outbreak as a pandemic on 11 March 2020 (WHO, 2020). Because some properties of the virus that causes Covid-19 changed WHO and its collaborators renamed it SARS-CoV-2 (WHO, 2022a). The virus is a dissimilar infectious disease that leads to inflammation in the respiratory system. It is highly transmissible and can spread quickly (Guan, 2019: 609). Covid-19 has continued to affect life with new variants such as Alpha, Beta, Delta, and Omicron (Katella, 2022). According to the daily report of WHO there have been 591.683.619 confirmed cases of Covid -19, including 6.443.306 deaths (WHO, 2022b).

Since Covid-19 threatens public health by causing death and infection risk due to its contagious effect, various restrictions have been applied throughout the world, including complete closure. One of the restricted areas has been the education system. Different countries around the world have switched to distance education by restricting formal education in educational institutions at various levels.

The Covid 19 case was seen for the first time in Turkey on March 11, 2020, and as a result, schools and educational institutions were temporarily closed by the Ministry of Health on March 25, 2020. Hereupon The Council of Higher Education [CoHE] has decided to switch to the distance education model in the spring of 2020 the deal with the crisis (CoHE, 2020a and

2020b). In the 2021-2022 education and training period, a hybrid education model covering both distance and formal education was applied (CoHE, 2021).

2. Framework

Although the history of distance education has a long heritage (Anderson and Simpson, 2012), countries around the world had to apply it during the period of the pandemic. Distance education comprises online learning, e-learning, correspondence instruction, external studies, and flexible learning. The partition of the educator and the learner by space or time, or both, could be a common include of all shapes of remove learning, and this division is overcome by utilizing media and innovation to alter communication and trade all through the instructive handle. Print-based learning materials, unidirectional mass broadcasting (TV and radio programs), or web-based trade mishandling on social media channels or learning stages can all be utilized to accomplish this. Distance learning regularly requires a tall level of independent learning on the side of the learner, as well as study abilities, which must be supported by innovative methods of instruction, guidance, and learning (UNESDOC, 2020). According to another distance education emerge once teacher and students separate physically, namely distance education does not include traditional classrooms. Instead of this, it is benefited from audio-video means (Harting and Erthal, 2005).

Findings of some research related to the effects of the pandemic on distance education are as that: Ilieva et al. realized research in Bulgaria about the effects of Covid-19 on university students. According to the results, they found that students were confronted with serious problems. They pointed out that due to poverty; the students did not have enough electronic devices or strong internet connections (Ilieva et al., 2021). Another investigation it was explored university students' experiences and considerations in Greece. Finally, according to their findings, students think that distance education is interesting, modern, adequate, and convenient, but not able to convenient social connections with fellow students and teachers (Kedra and Kalsikis, 2020). Armstrong and Mensah studied the effects of Covid-19 on health department university students in Georgia. Some of the results were obtained that the economic activities of students were deranged by the pandemic; academically their workload dramatically hardened due to distance education, however, it did not affect their motivation to learn (Armstrong and Mensah, 2020). These studies show that the pandemic affected university students in terms of whether having technological distance learning means; decreasing proactive learning and social connection and increasing academic workload.

Some searches are realized on the psychological effects of Covid-19 on university students from different countries such as Italy, Spain, and China. The common consequence of research is an increasing level of anxiety symptoms among participants in reason of the pandemic, especially during the lockdown periods (Busetta et al., 2021; Zhai and Du, 2020; Odriozola-González et al. 2020). Investigations were made in Turkey about the anxiety status or mental health of university students having similar consequences. It was obtained that the female gender and low-level economic status had more risk levels (Cam et al., 2021). Also according to another search was realized in Turkey anxiety levels and behaviour of university students changed during the pandemic crackdown (Akdeniz et al., 2020). These researches show that

the pandemic brought about some mental, psychological and emotional changes. Therefore it is revealed that socio-economic differences are determinative.

A study questioned university students' access to safe food. While students stay with a parent had lower stress rates and ate more home-cooked food; students who lived on their own had a higher level of food insecurity, much more stress, and poorer health status. In the research, seventeen per cent of total students did not have the security of food (Davitt et al., 2021). From a different viewpoint, access to reliable food is seen as how the pandemic created a difference among university students.

When the picture revealed by the distance education system is examined, it is seen that students around the world face inequalities from various aspects. Therefore, in the theoretical perspective of this study, it is benefited from Bourdieu and Passeron's work, named *Reproduction in Education, Society and Culture* were used. Hereof individuals are on a suitable stratum for economic and cultural capital, at which rate and at which level they have it. This stratum and unequal structure are also legitimized through educational institutions (Bourdieu and Passeron, 1990).

3. The problem and purpose

The covid-19 pandemic has had serious effects on the education system in Turkey as well as other countries mentioned above. However, this situation can lead to social inequalities among students to ensure education rights. At this point, the main purpose of the work is to find out "What are the effects of the Covid-19 pandemic on distance education ?"

4. Method

The research was collected by using the survey technique. The study was applied to one hundred and fifty students through easy sampling at Sivas Cumhuriyet University. The questionnaire form comprised closed-ended questions. The study consisted of questions to understand the thoughts and attitudes of students regarding distance education applied during the pandemic period. The obtained findings were analysed descriptively.

5. Findings

The research was conducted with 150 university students. The distribution of gender was 58 per cents for women and 42 per cent for men. If the general effects of the pandemic process are evaluated, 66 per cent of the students think that the pandemic negatively affected them. Since there were restrictions during the pandemic, staying away from the university environment has brought with it problems of socialization and focus on lessons. About 60 per cent of the students did not have the opportunity to improve themselves in this process. Moreover, some students had to work during the pandemic to meet their own needs and contribute to the home economy. Students who lived with their families and whose families were small or medium-sized tradesmen and tradesmen worked with their families. However, working with a family does not always create an income opportunity for the student. Therefore, helping the family came to prominence rather than earning their living expenses. According to a result of another search

conducted in Turkey, 92 per cent of the sample prefer a similarly former education (Bulut, 2021: 538).

5.1. Accessibility to distance education, Quality of education and Communication

During the process of the pandemic, one much-debated topic was the access opportunities to means of distance education. According to findings 35 per cent of students encountered serious trouble in the matter of accessible anyway to technological means such as computer or internet access. Therefore students had to use their mobile phones. Before the pandemic period students could use access opportunities of cafes, and dormitories, however during the crackdown because these places were also closed, primary facilities limited. They had to use their mobile phone internet. Also after the crackdown, namely during the hybrid education period inadequacies in terms of the number of computers, power of the internet of the university campus, and student dormitories emerged.

These findings have similar results to other investigations mentioned earlier. (Ilieva et al., 2021). Also, Gillis and Krull found that internet connection and technology problems were exceedingly usual, even for students who did not predict these problems (Gillis and Krull, 2020). In line with these consequences in their fieldwork, Salturk and Gungor conclude that 40 per cent of the students had difficulties in distance education. More than half of the students agree that distance education has exacerbated socioeconomic inequalities (Salturk and Gungor, 2020: 152). Therefore, it is seen that the opportunities to benefit from the right to education due to the pandemic are not at the same level for every student. Social inequalities are reproduced according to the economic and cultural indicators of the society (Bourdieu and Passeron, 1990).

5.2. Quality of education

According to findings, approximately 70 per cent of students included in the research thought that formal education is much more beneficial. Also, 56 per cent of participants prefer formal education with regards to allowing and understanding lessons. On the other hand, 33 per cent of the sample thought that distance education presents storage and hiding of knowledge. Of course, revision opportunities for whole academic documents including articles, PowerPoint presentations, and lesson notes were reachable. Students generally worked on these documents for exams. Also because there was not any control mechanism for students during exams, they got high scores. This situation is seen as "being successful" at first sight this achievement could be artificial. Because just 16 per cent of students tried to regularly participate in online lesson meetings. The reason for this situation, as emphasized before, stemmed from having a computer or sufficient internet capacity or due to the working of students.

According to the results of Bulut's research, the rate of university students following distance courses without missing any classes is 14.9 per cent. Also, 60.5 per cent of the sample stated that they did not watch the lessons again and 43.1 per cent stated that they did not study at all. Also, similar to our study, 31.2 per cent of the students spend their free time helping with housework (Bulut, 2021: 538). According to another study, similar to our work, conducted in Turkey, the majority of the sample thinks that distance education "does not contribute to

academic development". However, unlike our study, half of the sample thinks that distance education exams are not easy (Salturk and Gungor, 2020: 150).

5.3. Communication

In our study, 38 per cent of students included research abstained ask a question to the instructor. Even if students sometimes did not understand the topic, they could not ask. Also during zoom meeting lessons because educators tried to complete whole topics in a limited time, it could not frequently create a debating atmosphere and students could not actively participate in the lesson. These findings were common with other research (Kedra and Kalsikis; Armstrong and Mensah, 2020; Gillis and Krull, 2020).

According to another study conducted in Turkey, similarly, there is an opinion stating that there is no interaction between the instructor and the student (Salturk and Gungor, 2020: 153). One of the important advantages of formal education is the opportunity to establish stronger communication with both the instructor and the students on the other campus (Bulut, 2021).

Conclusion

The technological change in social life and the institutions that comply with a social life cannot be denied. It seems that the use of digital technology will be more involved in our lives in the future. However, it is important to evaluate the experiences obtained in all aspects.

Due to the Covid-19 pandemic, the distance education model, which is carried out temporarily from TV channels, radios, online or digital means, has been applied instead of formal education throughout the world. Although the history of the distance education model has a long history, it is the first time that it was used in this intensity – albeit temporarily – as a substitute for face-to-face traditional education. This situation has been a surprise situation that was caught unprepared in terms of both the technical infrastructure of the universities, the instructors and the students.

In this study, in which we investigated the effect of Covid-19 on university students, it was revealed that students could not get as much efficiency from distance education as they did from formal education. Students could not attend distance classes regularly. Among the important reasons for this is not having a computer and sufficient internet capacity. In addition, distance education has prepared the ground for a situation as if creating a valid justification for working or helping the family with household chores. It has been observed that especially these results of our study are in common with the results of research conducted both in Turkey and in other countries. This situation shows that social inequalities in education are riveted at the global level. On the other hand, the pandemic process has also proven that it is possible to adapt the direct education model to working life, to the widespread neoliberal economic system around the world.

In this research, we have been investigating the impact of Covid-19 on university students; it has been revealed that students are not able to produce as much as they are from remote education and formal education. Students were not able to attend courses regularly from a distance. The key reasons for this are not having a computer and enough internet capacity. In

addition, remote education has set the stage for a situation like working or creating a valid justification for helping the family with household work. The results of our work are in partnership with the research results both within Turkey and other countries. This indicates that social inequality is riveted at the global level in education. On the other hand, the pandemic process has proven that it is possible to adapt the model of education from level to working life to the widespread neoliberal economic system around the world.

It took a lot of time to track or rework courses from videos, lecture notes, articles, and so on, and it created a burden on students. In addition, students couldn't attend or ask questions to the instructor. Therefore, this situation negatively affected social interaction.

The results obtained from the research are as in this manner. Although the results tend to draw a negative picture, most importantly, the education process has not been completely interrupted thanks to technology. However, to be more prepared when faced with a similar situation in the future, the decision-making and management authorities of countries need to consider the results of scientific studies. Further studies on this subject will contribute to the field.

References

- [1] Akdeniz, G., Kavakci, M., Gozugok, M., Yalcinkaya, S., Kucukay, A., and Sahutogullari, B. (2020). A survey of attitudes, anxiety status, and protective behaviors of the university students during the COVID-19 outbreak in Turkey. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 695. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00695/>
- [2] Anderson, B., and Simpson, M., (2012). History and heritage in open, flexible and distance education. *Journal of Open, Flexible, and Distance Learning*, 16(2), 1-10. <https://www.learntechlib.org/p/147885/>.
- [3] Armstrong-Mensah, E., Ramsey-White, K., Yankey, B., and Self-Brown, S. (2020). COVID-19 and distance learning: Effects on Georgia State University school of public health students. *Frontiers in Public Health*, 8, 576227. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.576227/>
- [4] Bourdieu, P., and Passeron, J. C. *Reproduction in education, society and culture*, (Vol. 4). Sage. 1990.
- [5] Bulut, E. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Salgın Dönemi Uzaktan Eğitim Deneyimleri: Ordu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ve Besyo Örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 533-548. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.943135>.
- [6] Busetta, G., Campolo, M. G., Fiorillo, F., Pagani, L., Panarello, D., and Augello, V. (2021). Effects of COVID-19 lockdown on university students' anxiety disorder in Italy. *Genus*, 77(1), 1-16. <https://doi.org/10.1186/s41118-021-00135-5>.
- [7] Cam, H. H., Ustuner Top, F., and Kuzlu Ayyildiz, T. (2022). Impact of the COVID-19 pandemic on mental health and health-related quality of life among university students in Turkey. *Current Psychology*, 41(2), 1033-1042. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01674-y/>

- [8]CoHE (2020a). Basın açıklaması. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx> (Access: 20 August 2022).
- [9]CoHE (2020b). Basın açıklaması. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS%20Ertelenmesi%20Bas%C4%B1n%20A%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1.aspx/> (Access: 20 August 2022).
- [10] CoHE (2021). Basın açıklaması. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/2021-2022-egitim-ogretim-doneminde-verilecek-egitime-iliskin-aciklama.aspx/> (Access: 20 August 2022).
- [11] Davitt, E. D., Heer, M. M., Winham, D. M., Knoblauch, S. T., and Shelley, M. C. (2021). Effects of COVID-19 on university student food security. *Nutrients*, 13(6), 1932. <https://doi.org/10.3390/nu13061932>.
- [12] Guan, C. S., Lv, Z. B., Yan, S., Du, Y. N., Chen, H., Wei, L. G., ... and Chen, B. D. (2020). Imaging features of coronavirus disease 2019 (COVID-19): evaluation on thin-section CT. *Academic radiology*, 27(5), 609-613. <https://doi.org/10.1016/j.acra.2020.03.002>.
- [13] Gillis, A., and Krull, L. M. (2020). COVID-19 remote learning transition in spring 2020: class structures, student perceptions, and inequality in college courses. *Teaching Sociology*, 48(4), 283-299. [s://doi.org/10.1177/0092055X20954263](https://doi.org/10.1177/0092055X20954263).
- [14] Harting, K., and Erthal, M. J. (2005). History of distance learning. *Information technology, learning, and performance journal*, 23(1), 35.
- [15] Iliева, G., Yankova, T., Klisarova-Belcheva, S., and Ivanova, S. (2021). Effects of COVID-19 pandemic on university students' learning. *Information*, 12(4), 163. <https://doi.org/10.3390/info12040163>.
- [16] Kedraka, K., and Kaltsidis, C. (2020). Effects of the Covid-19 Pandemic on University Pedagogy: Students Experiences and Considerations. *European Journal of Education Studies*, 7 (8). DOI: 10.46827/ejes.v7i8.3176.
- [17] Katella, K, (July 5, 2022). Omicron, Delta, Alpha, and more: What to know about the Coronavirus variants. <https://www.yalemedicine.org/news/covid-19-variants-of-concern-omicron>. (Access: 20 August 2022).
- [18] Odriozola-González, P., Planchuelo-Gómez, Á., Iruetia, M. J., and de Luis-García, R. (2020). Psychological effects of the COVID-19 outbreak and lockdown among students and workers of a Spanish university. *Psychiatry research*, 290, 113108. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113108>.
- [19] Salturk, A., and Gungor, C. (2020). Üniversite öğrencilerinin gözünden covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş deneyimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (36), 137-174. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.788716>.

- [20] WHO. (2020). Report of the WHO-China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). [https://www.who.int/publications/i/item/report-of-the-who-china-joint-mission-on-coronavirus-disease-2019-\(covid-19\)](https://www.who.int/publications/i/item/report-of-the-who-china-joint-mission-on-coronavirus-disease-2019-(covid-19)). (Access: 20 August 2022).
- [21] WHO. (2022a). Tracking SARS-CoV-2 variants. <https://www.who.int/activities/tracking-SARS-CoV-2-variants> (Access: 20 August 2022).
- [22] WHO. (2022b). WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/> (Access: 20 August 2022).
- [23] UNESCO. (2020). Distance learning strategies in response to COVID-19 school closures. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373305>. (Access: 20 August 2022).
- [24] Zhai, Y., and Du, X. (2020). Addressing collegiate mental health amid COVID-19 pandemic. *Psychiatry research*, 288, 113003. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113003>.

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE STK'LARIN PERFORMANSLARI: ANTALYA'DAKİ İNSANİ YARDIM STK'LARI ÖRNEĞİ

Duygu Nur EMLEK¹

Emrah AYHAN²

ÖZET

Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar); küreselleşme, teknolojik gelişmeler, demokratikleşme ve yönetim yaklaşımı gibi gelişmeler sonucunda özellikle liberal demokrasi ile yönetilen modern toplumlarda kamu ve özel sektöre alternatif olarak kamusal ürün ve hizmet sunmada tamamlayıcı rol oynamaktadırlar. Dolayısıyla, STK araştırmaları genel olarak batılı ülkelere yönelik yapılmaktadır. Ancak, STK'ların özellikle demokratikleşme, insani yardım, eğitim ve sağlık gibi alanlarda gerçekleştirdikleri faaliyetlere gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Literatürdeki bu boşluğu doldurmak için bu çalışmada Türkiye'deki STK'lara yönelik bir araştırma yapılmaktadır. Bunun için 2022 yılı itibariyle sayıları 122 bin civarına ulaşan STK'ların faaliyetlerinin çeşitli kriz ortamlarında nasıl bir performans gösterdiklerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, bu çalışmada 2020-2022 pandemi döneminin yarattığı kriz ortamında Antalya'da insani yardım alanında aktif bir şekilde faaliyet gösteren ve tanınan üç köklü STK'nın performanslarındaki değişim ve dönüşüm mülakat yöntemiyle araştırılmıştır. Böylece, STK'ların Covid-19'un neden olduğu koşullarda nasıl bir performans gösterdikleri ortaya koyulmuştur. Araştırmanın bulgularına göre pandemi koşullarının STK'ları mali kaynaklar, gönüllü katılımı, faaliyet sayısı ve insan kaynakları (tam zamanlı maaşlı ve gönüllü çalışan sayıları) açısından olumsuz etkilediği gözlenmiştir. Bu kapsamda, gelecekteki araştırmacılara, karar vericilere ve STK yöneticilerine politika önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: STK, performans yönetimi, pandemi, insani yardım, Antalya.

ABSTRACT

Civil Society Organizations (CSOs); globalization, technological development, democratization, and governance in modern societies, especially as a result of developments such as the approach of liberal democracy as an alternative to public and private sector in providing public products and services play a complementary role. Therefore, CSO research is generally conducted for western countries. However, the activities of CSOs, especially in areas such as democratization, humanitarian aid, education and health, are more needed in developing and underdeveloped countries. In order to fill this gap in the literature, a study is conducted on

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi, Eskişehir, Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-4688-8637.

² Doktor Öğretim Üyesi, Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Eskişehir, Türkiye, ORCID ID: 0000-0001-6152-7509.

CSOs in Turkey in this study. For this purpose, it is aimed to investigate how the activities of CSOs, whose number has reached around 122 thousand as of 2022, perform in various crisis environments. In this context, in this research, the change and transformation in the performances of three well-established CSOs that are actively operating and recognized in the field of humanitarian aid in Antalya in the crisis environment created by the pandemic period of 2020-2022 were investigated by interview method. Thus, it was revealed how CSOs performed in the conditions caused by Covid-19. According to the findings of the study, it has been observed that pandemic conditions negatively affect CSOs in terms of financial resources, volunteer participation, number of activities and human resources (number of full-time salaried and volunteer employees). In this context, policy recommendations have been made to future researchers, decision makers and CSO managers.

Keywords: CSO, performance management, pandemic, humanitarian aid, Antalya.

1. GİRİŞ

Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar), var oldukları toplumlarda kamu kurumlarının ve özel sektör kuruluşlarının varlık göstermediği veya yetersiz kaldığı alanlarda alternatif hizmet sağlayıcı olarak görev almaktadırlar. STK'lar, günlük hayatın doğal akışında sağlıktan eğitime spordan sanata ve bu çalışmanın odak noktası olan insani yardım alanına kadar pek çok farklı faaliyet alanında işlevsel bir rol oynamaktadırlar. Başta demokrasinin gelişmesi olmak üzere; sivil topluma açık, müzakere eden ve karar alma süreçlerine vatandaşları aktif olarak dahil eden ve şeffaf bir yapıya sahip bir devletin ortaya çıkmasında STK'ların rolü son derece önemlidir (Yentürk, t.y.). Özellikle kriz dönemlerinde, STK'lara duyulan ihtiyaç daha da artmaktadır. Toplumsal sorunların çözülmesi hususunda STK'ların örgütlü bir şekilde hareket etmeleri nedeniyle, bu gibi dönemlerde kamu örgütlerinin yetersiz kalmasından doğan boşlukları doldurmak ve düzenlemek gibi işlevleri söz konusudur (Us, 2006:109 akt. Karakoç, 2014: 358). Toplumsal sorunlara sosyal, siyasal ve ekonomik krizler, doğal afetler, salgın hastalıklar gibi olgular örnek gösterilebilir. Söz konusu durumlarda STK'lar; esnek kurumsal yapı, gönüllülük, hayırseverlik ve yaygın iletişim ağı ile kamuoyunu hızlı bir şekilde harekete geçirebildikleri için kamu ve özel sektöre nazaran toplumun taleplerine daha hızlı karşılık vermektedirler. Ayrıca günümüzde önemi gittikçe artan sosyal ağları da etkin şekilde kullanan STK'lar, faaliyetlerini bu platformlardan duyurarak etkinliklerini artırmakta kendi üyeleri haricinde daha geniş bir tabana çok kısa sürede ulaşmakta ve harekete geçirebilmektedirler (Karakoç, 2014:380).

Küreselleşmenin sonuçlarından biri olarak ulus devletlerin meşruiyetlerinin zayıflaması ile STK'lar toplumların taleplerini ortaya koymak açısından en etkili araç konumuna gelmişlerdir. Bu dönemde STK'ların ulusal ve uluslararası meşruiyet alanları daha fazla genişlemiş ve devlet-toplum ilişkilerinde belirleyici bir konuma yükselmişlerdir. 1980'ler itibariyle dünya genelinde bir gelişim yaşanırken Türkiye özelinde de sivil toplumun gelişim kaydettiği gözlemlenmiştir. STK'lar toplum nezdinde yaygınlaşırken önemleri de artmıştır. Tüm bunların yanında siyasi partiler ve devlet aktörleri sivil toplum söylemine daha çok yer vermeye başlamışlardır (Çopur, 2009; Yıldız, 2007:54 akt. Aslan, 2010b:276; Keyman, 2009 akt. Aslan, 2010b:276).

Türkiye özelinde STK'lar 1990'ların ortalarından itibaren 'silahsız kuvvetler' olarak isimlendirilmeye başlanmıştır. Özellikle 28 Şubat sürecinde ve 1999 Marmara Depremi'nde

daha çok gündeme gelmişlerdir. Marmara Depremi, ayrı bir parantez açılması gereken özel bir husustur. Çünkü bu dönemde toplumsal dayanışma açısından gayet nitelikli ve karşılıklı güvenin temel alındığı bir ortam meydana gelmiştir ve kamuoyu nezdinde STK'lar daha olumlu bir imaja sahip olmuşlardır (Çopur, 2009; Yıldız, 2007:54 akt. Aslan, 2010b:276).

STK'lar yapısı gereği ülkenin her noktasına yayılan bir teşkilata sahiptir. Toplumsal sorunların ve krizlerin yaşandığı dönemlerde devletin veya kamu örgütlerinin ulaşamadığı noktalara söz konusu teşkilatlanması sayesinde nüfuz edebilmektedir. STK'ların ortaya çıkış şekline baktığımızda toplumun içinde yer alması ve bizzat bireye temas etmesi nedeniyle kamu örgütlerinden görece üstün bir profile sahip oldukları düşünülmektedir. Böylece her türlü toplumsal olay ve buhran ortamında toplumsal bilincin artırılmasına yönelik sahip oldukları işlevsel rolleri ile sürece katkı sağlamaktadırlar. STK'lar etkin bir kamuoyu oluşturmak, ayrımcılığa uğrayanları savunmak, toplumdaki tüm değerleri korumak ve yaşatmak gibi geniş bir alana yayılan faaliyetler noktasında öncü bir konumdadır (Karakoç, 2014:357-387).

Covid-19 pandemi süreci, tüm dünya için 21. yüzyılın en zorlu krizlerinden birisidir. Henüz etkileri tamamen geçmemiş olan salgın hastalığın ilk yayılım gösterdiği 2020 senesi, dünya genelinde kökten değişim ve dönüşüm rüzgarlarının estiği bir yıl olmuştur. Söz konusu küresel salgın sağlık sisteminin yanında devletlerin ekonomik dengelerini de alt üst etmiştir. Alt gelir grubunda yer alan bireylerin daha fazla etkilendiği işsizlik ve gelir kaybı gibi sorunlar bu süreçte ciddi bir artış göstermiştir (Çobanoğlu, 2020: 93). Bir yandan hastalığın bulaş oranını azaltmak için alınan tam kapanma gibi birtakım önlemler bir yandan da üretimin yavaşlaması, ekonomik sıkıntıların baş göstermesi gibi toplumsal sorunlar hükümetleri ve vatandaşları çok zorlamıştır. Bu noktada toplumun alt ve üst tüm kesimleri bu krizden farklı düzeylerde etkilenmişlerdir. Halihazırda pandemi öncesinde yardıma muhtaç olan insanlar, pandeminin neden olduğu yeni koşullar altında daha fazla dezavantajlı bir duruma sürüklenmişlerdir. Özellikle yoksullukla mücadele eden gruplar, engelli vatandaşlar, yaşlılar, kadınlar, evsizler ve göçmenler toplumun geri kalanına göre pandemiden doğan risklerden daha fazla etkilenme tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardır (Kara, 2020a: 31). Covid-19 virüsünün bulaşmasını engellemek için alınan önlemlerden olan tam kapanma dönemlerindeki işten çıkarmalar ile ihtiyaç sahibi vatandaş sayısı ciddi artış göstermiştir. Pandemi döneminde yaşanan ekonomik dalgalanmalar neticesinde küçük işletmelerdeki işverenler, kendi hesabına çalışanlar, kayıt dışı ekonomide istihdam edilenler ve geçici işçi statüsünde çalışanlar bu sıkıntılı süreçten daha fazla etkilenmişlerdir (Kara, 2020b: 270). Dolayısıyla söz konusu dezavantajlı vatandaşların oluşturduğu grubu kapsayan insani yardım alanında faaliyet gösteren STK'ların hedef kitlesi daha da genişlemiştir.

2022 yılı itibariyle Türkiye'deki faal dernek sayısı 121.804'dür. İnsani yardım alanında faaliyet gösteren dernek sayısı ise toplam dernek sayısının %4,74'üne tekabül etmekte ve 5777 adet olduğu gözlemlenmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2022). Araştırma kapsamı gereği insani yardım alanında faaliyet gösteren STK'ları baz alıyor olması nedeniyle belli başlı birtakım işlevler noktasında adı geçen bu STK'ların da olumsuz etkilendiği tahmin edilmektedir. Örneğin savunuculuk anlamında ve öncülük etme noktasında elde edilen veriler göz önüne alındığında yaşanan süreç gereği insani yardım alanında faaliyet gösteren STK'ların fonksiyonlarının da olumsuz bir karneye sahip olduğu düşünülmektedir. Fakat söz konusu pandemi döneminde gerek tam kapanma sürecinde işsiz kalan vatandaşlar gerek ise engelli ve yaşlı vatandaşların oluşturduğu dezavantajlı gruplar daha çok desteğe

ihtiyaç duymuşlardır. Bu açıdan bakıldığında insani yardım alanında çalışmalar sergileyen STK'ların pandemi sürecinde daha fazla etkinlik yapmış olması ve daha fazla ihtiyaç sahibine ulaşmış olması da olası bir ihtimaldir.

2020-2022 Covid-19 pandemi sürecinde, diğer STK'lar gibi insani yardım alanında faaliyet gösteren STK'lar da ciddi zorluklarla karşıya kaldıkları için yeni koşullara uyum sağlamak için mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Özellikle salgınla mücadele konusunda alınan tedbirler neticesinde STK'ların operasyonel faaliyetleri, işlevsel rolleri ve kaynak oluşturma stratejileri noktasında ciddi değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur (Akıncı, 2020: 1810). Bu nedenle, literatürdeki boşluk da göz önüne alındığında pandemi döneminde STK'ların performanslarının nasıl etkilendiğinin araştırılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, özellikle insani yardım alanında faaliyet gösteren STK'ların performanslarının değişimini ölçebilmek için bu STK'ların performanslarını etkileyen faktörlere yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında, pandemi döneminde STK'ların performansını olumlu ya da olumsuz etkileyen faktörlerin ortaya koyulabilmesi için örneklem olarak Antalya ilinde insani yardım alanında faaliyet gösteren üç köklü ve bilinen STK'nın yöneticileri ile mülakat yapılmıştır. Görüşmeler süresince ilgili STK'ların pandemi sürecinde maaşlı çalışan sayısı, gönüllü sayısı, gelir getirici faaliyetler, insani yardım faaliyet sayısı gibi faktörler ve performanslarındaki değişimler incelenmiştir. Elde edilen birincil veriler ve ikincil veriler içerik analizi yöntemiyle incelenerek pandemi döneminin neden olduğu koşullarda hangi faktörlerin STK'ların performanslarını olumlu ya da olumsuz etkilediği analiz edilmiştir. Analiz bulguları ışığında başta STK yöneticileri olmak üzere karar vericilere, STK'ları destekleyen kurum ve kuruluşlara ve araştırmanın kısıtları doğrultusunda araştırmacılara yönelik stratejik hedeflerde ve önerilerde bulunulmuştur.

2. SİVİL TOPLUMUN ÖNEMİ VE GELİŞİMİ

“Sivil” (*civil*) kelimesi, Latince “civis” kelimesinden gelmektedir. Bu kelime “yurttaş” veya “kenttaş” kelimeleri ile eş anlamlıdır. Buradan hareketle sivil toplum ifadesi yurttaşlar toplumu ifadesine denk düşmektedir (Ercan, 2002: 75). ‘Sivil toplum’ ise Fransızca kökenlidir ve “societe civile” kelimesinden gelmektedir. Sivil toplumun kelime anlamı açısından literatürde bir fikir birliği bulunmamaktadır. Kimi düşünürlere göre sivil toplum, “ortaklık” kelimesinin karşılığı olarak kullanılırken; kimilerine göre ise askeri olmayan toplumsal yapıyı ifade etmek için kullanılmaktadır (Kaya, 2013:13).

Sivil toplum kavramını ilk defa Aristo kullanmıştır. Aristo'nun ünlü eseri Politika'da sivil toplum “koinonia politike-societas civilis” şeklinde tanımlanmıştır. Aristo'nun kullanımında sivil toplum kavramsal olarak politik düzen, topluluk, kamusal alan gibi olgulardan ayrı bir alan değildir. Antik Yunan'da ‘koinonia’ kelimesi, birlikte yaşam ve dayanışma gibi değerler ile birlikte her türlü insan topluluğu anlamına da gelmektedir (Kaya, 2013: 13). Aristo'ya göre sivil toplum, devlet sınırları içinde yaşayan insanları ve söz konusu insanların iyilik hallerini ifade etmektedir. Çünkü Aristo sivil toplum kavramı ile insanların kendi aralarında yapmış oldukları sözleşmeler ile bir araya gelmelerini ve herkesin özgür ve aralarında eşit ilişkilerin olduğu insanların bir arada yaşam sürmelerini anlatmıştır (Doğan, 2009: 32 akt. Kaya, 2013:13). Aristo sivil toplumun yurttaşın özel alanının dışında kaldığını savunmaktadır. Sivil toplum aynı zamanda siyasal toplum anlamına gelmekte ve *polis* olarak ifade edilmektedir. Aristo'nun *polisi* uygarlığın evi olarak kabul etmesi nedeniyle insan *polis* yurttaşı olduğu

takdirde varlık ve önem sahibi olarak kabul edilmektedir (Yıldız, 2004:85-86 akt. Aslan, 2010c: 190).

Antik Yunan'da birey ve toplum birbirinden ayrılmamıştır ve kamusal alan ile özel alan arasında herhangi bir ayrıma gidilmemiştir. Bu anlayışa göre bir sivil toplumun üyesi olmak devletin bir üyesi olmak anlamına gelmektedir (Keane, 1993a, s. 31 akt. Gözübüyük Tamer, 2010: 92). Fakat Orta Çağ döneminde yaşanan birtakım gelişmeler, bu anlayışın değişmesine neden olmuştur. Söz konusu dönemde kentlerde ve surlarda yaşayan toplulukların ticaret ile zenginleşmesi sonucunda yeni bir orta sınıf ortaya çıkmıştır (Oktay v.d.,2003:6 akt. Kaya, 2013:13-14). Söz konusu sınıf burjuva sınıfı sivil toplum kavramını kendilerine göre yorumlamışlardır. Böylece sivil toplum kavramı burjuva sınıfının temellendirdiği ve yapılandığı bir kavram olarak tekrar gündeme gelmiştir. Modern burjuva sınıfının ekonomik ve siyasi taleplerinin karşılanması amacıyla, söz konusu toplumsal sınıfın doğuşuna tanıklık eden Locke bireysel hak ve özgürlüklerin artırılması ile otoriter devletin gücünün sınırlandırılması gibi konulara değinerek sivil toplum alanını genişletmeyi çabalamıştır (Aslan, 2010c: 194). Adı geçen dönemde ilk olarak din adamları ve kilise tarafından yapılandırılan sivil toplum, burjuva sınıfı ile seküler, bir başka ifadeyle dünyevi, öğretilerle kontrol altına alınan bir kavram haline gelmiştir. Akabinde modern kapitalist devletin ortaya çıkışı ile hâkim sınıf olan burjuva sınıfını betimleyen bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır (Kaya, 2013:14; Oktay v.d.,2003:6 akt. Kaya, 2013: 14).

Sivil toplumun tarihsel gelişimi ve sivil toplum-devlet ayrımı konusunda en kapsamlı çalışmayı gerçekleştiren Hegel'e ve sivil toplum anlayışına ayrıca değinilmelidir. Hegel'e göre sivil toplum özgürlüklerin teminatı olan veya bir sözleşmeyle var olan bir olgu değildir. Tarihsel bir gelişme olarak ortaya çıkan sivil toplum; pazar ekonomisi, sosyal sınıflar, ekonomik şirketler, bireyler ve devlete bağımlı olmayan kurum ve kuruluşlar olmak üzere birden çok olguyu içermektedir (Bayhan, 2005, s.151 akt. Gözübüyük Tamer, 2010: 98). Hegel, bireylerin tikelciliği alanına odaklanır. (Hegel, 1821). Çünkü "kendi kendini örgütleyen sivil toplumun devlet tarafından dengelenmesi ve düzenlenmesi gerektiğini, aksi takdirde sivil toplumun kendi çıkarını gözeteceğini ve ortak iyiye katkıda bulunamayacağını" savunur (Lewis, 2001: 1).

Hegel'den sonra 18. ve 19. yüzyıl siyaset düşüncesinde yer alan Montesquieu ve Tocqueville gibi bazı liberal filozoflar merkezi iktidarın gücü kötüye kullanma ihtimaline dikkat çekmişlerdir. Sivil toplum anlayışı söz konusu bu ihtimalin gerçekleşmesini önleyecek bir savunma yöntemi olarak kabul edilmiştir (Erdoğan, 1998: 16). Tocqueville devletin sivil toplumu sınırlandırmasının doğru olmadığını belirterek aksine sivil toplum tarafından devletin sınırlandırılması gerektiği fikrini savunmuştur. Devletin sınırlandırılmasının ancak sivil toplumla mümkün olduğunu ileri süren Tocqueville derneklerin ve örgütlerin sivil toplumun kurumsal yapısını oluşturduklarını ifade etmiştir. Derneklere üyeliğin gönüllülük temelinde gerçekleştirilmesi gerektiğini savunan Tocqueville, sivil toplum örgütlerinin devlet ile birey arasında adeta bir tampon görevi gördüğünü ifade etmiştir. Bu sayede de bireyin devlete karşı korunmasını sağlayan sivil toplum örgütleri özgürlüğün ve özerkliğin garantisi olarak kabul edilmiştir (Tocqueville, 1994: 25-60 akt. Gözübüyük Tamer, 2010:102).

2.1.STK'ların Önemli Aktörler Olarak Ortaya Çıkışı

Sivil toplumun örgütlü formu olan STK'ların önemli aktör haline gelmeleri dünyada meydana gelen yeni gelişmelerin, düzenlemelerin ve reformların etkisi ile oluşmuştur. Bu noktada küreselleşme hususu dikkat çekmektedir. Küreselleşmenin etkisi ile sivil hak ve özgürlükler

yaygınlaşmıştır. Bununla birlikte gelişmiş ülkelerdeki geleneksel refah devleti politikalarında yaşanan kriz ile gelişmekte olan ülkelerdeki devlet öncülüğündeki kalkınmanın yaşadığı kriz ve Orta ve Doğu Avrupa’da devlet sosyalizminin çöküşü bu süreçte STK’ların önemli bir aktör olarak var olmalarına ortam hazırlamıştır. Ayrıca insan sağlığı ve güvenliği üzerindeki olumsuz etkiler nedeniyle artan çevresel kaygılar ile piyasa odaklı ekonomi politikalarının başarısız olması STK’lara yönelik ilgi ve beklentileri artırmıştır (Salamon vd.,1999: 4).

Peki neden sivil toplum kuruluşlarına ihtiyaç vardır? Bu sorunun cevabı birden çok teori barındırmaktadır. Söz konusu teorileri kısaca açıklamak faydalı olacaktır. Teorilerden ilki *devlet (kamu sektörü) başarısızlığı teorisi*dir. Weisbrod’a (1975) göre, hükümetler toplumun çoğunluğunu oluşturan ve seçimler sırasında siyasi gücü etkileyen ‘ortanca seçmen’den gelen kamusal ürün ve hizmet taleplerine odaklanmaktadır. Hükümet partileri bir sonraki seçimde yeniden iktidar olmayı amaçladıkları için toplumun farklı kesimlerinden ve azınlıklarından gelen çeşitli talepleri karşılayamayacaklardır. Bu nedenle heterojenlikten kaynaklanan hükümet başarısızlığı STK’ların ortaya çıkış sebepleri arasında gösterilmektedir (Garton, 2009: 47; James ve Rose-Ackerman, 1986: 60).

Piyasa (özel sektör) başarısızlığı teorisi özel sektör kuruluşlarının kâr amacı kaygılarına dikkat çekerek STK’ların var oluş sürecini açıklamaya çalışmaktadır. Bu teoriye göre özel sektör kuruluşları kâr elde edemeyecekleri alanlarda faaliyet göstermezler. Bu alanlardan biri de sosyal alanlardır ve sivil toplumun hizmet sunma aracı olan STK’lar da burada varlık göstermektedirler (Hansmann, 1987).

Bir diğer teori *kamu malları teorisi*dir. Hansmann (1987), Gronjberg (2001), Levitt (1973), Weisbrod (1975) ve Rose-Ackerman (1986) gibi araştırmacılar tarafından dile getirilen bu teoriye göre piyasa ve devlet başarısızlığı nedeniyle toplumsal arzu ve istekler çeşitlenmiştir. Ancak kamu ve özel sektör kuruluşlarının söz konusu taleplere cevap verememelerinden dolayı bu iki sektörün kuruluşlarına alternatif olarak STK’lar ortaya çıkmıştır.

Salamon (1987) ile Malesta ve Smith (2014) gibi araştırmacılar ise *karşılıklı bağımlılık ve kaynak teorilerine* odaklanmışlardır. Buradan hareketle STK’lar sadece boşluk dolduran aktörler değildir. Aksine yeni bir üçüncü taraf olarak kabul edilmektedirler. *Karşılıklı bağımlılık teorisine* göre kamu kurumlarından gelen gelirler nedeniyle STK-devlet işbirliği artmaktadır. Fakat bu kaynaklara fazla bağımlılık STK’ların özerkliklerine zarar veren kaynak bağımlılığına dönüşmesine neden olur (Banks ve Hulme, 2012; Hudock, 1995; Lu, 2009).

Sosyal alanlarda varlık gösteren STK’ların çeşitli fonksiyonları vardır. Mal ve hizmet sunarak piyasaları desteklemek, demokrasiye ve eşitliğe katkıda bulunmak, sivil ve siyasal katılımı geliştirmek, sosyal girişimciliği teşvik etmek ve siyasal, ekonomik ve kültürel pek çok hakkın devlet karşısında koruyucusu olmak söz konusu fonksiyonların belli bir kısmını oluşturmaktadır.

Toplumsal alanda birden fazla ve farklı hizmet alanında faaliyet gösteren pek çok STK vardır. Faaliyet alanları, mali kapasiteleri, kurumsallaşma becerileri ve daha pek çok konuda farklılık gösteren bu kuruluşlar çeşitli ortak özelliklere de sahiptirler. Öncelikle her STK’nın örgüt olarak kurumsal bir varlığı ve yapısı vardır. Özel temellere dayandığı için STK’lar kurumsal olarak devletten ayrıdır. Yapısal özellikleri nedeniyle kâr dağıtmadıkları için yöneticilerine

veya diğer mal sahiplerine kârlarını iade etmezler. Kendi kendini yöneten bir yapıya sahiptirler. Bu nedenle temelde kendi işlerini kontrol etmektedirler ve bir üst kuruluşları yoktur. STK'lara üyelik yasal olarak zorunlu değildir ve gönüllülüğe dayalı kuruluşlar olmaları nedeniyle gönüllüler zaman veya para/bağış şeklinde faaliyet göstermektedirler (Salamon ve Anheier, 1998).

Ayrıca STK'lar genel olarak küçük ölçekli kuruluşlardır ve kamusal amaçlarını takip etme konusunda esneklerdir. Bir sonraki seçimlerde seçilme endişesi duymamaları nedeniyle siyasi etkilerden izole ederler (Salamon, 1987). Üyeleri için ağ/network bağlarını genişleterek ve güçlendirerek sosyal sermaye kaynaklarının oluşturulmasına katkıda bulunmaktadırlar (Benton 2016). Devletten ve piyasadan farklı olacak şekilde hayırseverlik, fedakârlık, karşılıklık ve gönüllülük gibi değerleri vardır (Douglas, 1983; Garton, 2009; Salamon, 1987). STK'ların finansmanı gönüllü bağışlar ile gerçekleştirilmektedir (Garton, 2009; Önder, 2006). Faaliyetleri de çoğunlukla gönüllü çalışanlar tarafından yürütülmektedir (Kendall ve Knapp, 1996).

2.2.STK'ların Performansları

Performans yönetiminin amacı, bir örgütün etkinlikleri, becerileri ve katkıları açısından sürekli bir gelişim gösterebilmek amacıyla bireylerin ve grupların sorumluluk üstlendikleri bir kültür meydana getirmektir (Bolton, 1997:248; Cemaloğlu, 2002:183 akt. Helvacı, 2002:156). Performans yönetimi ile örgütün, takımların ve bireylerin daha verimli olmaları amaçlanmakta ve bilgi, beceri, gerekli yeterlilikler, çalışma ve geliştirme planları gibi konular performans yönetiminin ilgilendiği konulardır. Amaçlar, koşullar, planlar, anlaşma ve geliştirme planları baz alınıp bu unsurlara bağlı kalınarak performans sürekli olarak incelenir. Öğrenme ve geliştirme ise üzerine odaklanılan önemli hususlardır (Armstrong, 1996:261; Canman, 1995 akt. Helvacı, 2002:156).

Performans yönetim sürecinde ise dikkate alınması ve uyulması gereken birtakım ilkeler söz konusudur. İlk olarak sürece dahil edilen organizasyonda performans geliştirilmesi amaçlı bir plan oluşturulmalıdır. Akabinde bu planın amaçları tespit edilmelidir. Organizasyonun mevcut performansı ölçülüp değerlendirilerek konu hakkında varsa problemler belirlenmelidir ve kalite ile ilgili bilgi toplanmalıdır. Sonrasında mevcut performans düzeyi ile hedeflenen performans düzeyi arasındaki fark tespit edilmelidir. Performansın artırılması için gereken yeni bilgilerin nasıl değerlendirileceğine ve verilerin nasıl etkin bir şekilde kullanılacağına dair analizler yapılmalıdır. Sahip olunan bilgi dizayn edilmeli ve geliştirilmelidir. Performans değerlendirmesi ve ölçülmesine yönelik yöntem ve teknikler tespit edilmelidir. Son olarak performans değerlendirilmeli ve ölçülmelidir. Ortaya çıkan sonuç doğrultusunda söz konusu organizasyonun performansının sürekli olarak gelişimi sağlanmalıdır (Sink, 1993 akt. Aktan, 2009:32-33).

STK'ların birden çok paydaşları vardır. Bireysel ve üst düzey fon verenler, bağış yapanlar, düzenleyiciler ve gönüllüler söz konusu paydaşların bir kısmını oluşturmaktadır. Her paydaşın farklı bir bakış açısı vardır. Buradan hareketle STK'lar genel anlamda sınırlı personel ve örgütsel kapasiteye sahip olan pek çok önceliği yönetme zorluğuyla mücadele etmek durumunda kalır. Ancak STK'ların performans ölçütlerine bağlı birtakım stratejileri vardır. Bu durum ilgili paydaşların çelişen ihtiyaçlarını karşılamak konusunda STK'ları daha donanımlı bir yapıya kavuşturur (Scholey & Schobel, 2018). STK'ların etkilerini, sonuçlarını ve çıktılarını

değerlendirmek açısından performans ölçümü ve yönetimi etkili bir planlama aracıdır. Bunun yanı sıra performans ölçümü ve yönetimi derinlemesine geri bildirim ve öğrenme noktasında da STK'lar için etkili bir araçtır (Ramadan & Borgonovi, 2015).

Performans ölçümü ve yönetimi tüm kuruluşlar için olduğu gibi STK'lar için de son derece faydalı bir değerlendirme ve planlama yöntemidir. Ancak olağan koşullarda kolaylıkla hayata geçirilebilen bu tarz değerlendirmelerin pandemi gibi kriz dönemlerinde gerçekleştirilmesi zorlaşabilmektedir. Bunun en önemli nedeni olağanüstü dönemlerde STK'ların performanslarında yaşanan olası değişimlerdir. TÜSEV 2020 pandemi dönemini kapsayacak şekilde iki farklı dönemde birden çok STK ile anket çalışması yaparak salgının STK'lara olan etkisini saptamıştır. İlgili anket çalışmasında Ağustos 2020 döneminde ankete katılan STK'ların %16'sının faaliyetlerinin tamamen durduğu ve STK'ların %38'inin ise hizmet sağlama faaliyetleri açısından saha çalışmalarının durduğu ve hizmet merkezlerinin kapatıldığı öğrenilmiştir. Salgının faaliyet gösterilen alandaki ihtiyaçları ne ölçüde arttırdığının saptandığı değerlendirmeye göre ise STK'ların %33'ü faaliyetlerine duyulan ihtiyaçların 'çok arttığını' ve %32'si 'arttığını' ifade etmişlerdir (TÜSEV, 2020). Bu veriler göz önünde bulundurulduğunda pandemi öncesinde zaten dezavantajlı konumda olan insani yardım alanındaki ihtiyaç sahiplerinin salgın sürecinde çok daha yardıma ihtiyaç duyar hale gelmiş olmaları kuvvetle muhtemeldir.

Pandemi: Halk sağlığı uzmanları ve biyologlar tarafından ölçüğü ve coğrafi yayılımı baz alınarak dört farklı salgın hastalık türü tanımlanmaktadır. Sadece belirli bir toplulukta veyahut bölgede pek çok kişide görülen salgın hastalığa *endemi* denilmektedir. Eğer ki endemi yaygınlaşır ve farklı bölgelerde de görülür duruma gelir ise bu durum *salgın* olarak adlandırılır. Söz konusu bu salgın kontrol altına alınamaz ve tüm ülkeyi etkisi altına alırsa *epidemi* meydana gelmiş demektir. Aynı hastalık farklı ülkelerde ve kıtalarda görülüyor ise salgın hastalık *pandemi* olarak isimlendirilmektedir (Gögebakan, 2020: <https://verianaliz.net/pandemi-tarihi-corona-covid19-veri-analiz-infografik/>). Pandemi nüfusun büyük bir kısmını etkileyen küresel bir salgındır. Kelime anlamı olarak 'pan' ve 'demos' kelimelerinin birleşiminden türetilmiştir. 'Pan' kelimesi tüm; 'demos' kelimesi ise halk anlamına gelmektedir. 'Pandemos' kelimesi 'pandemic' kelimesine dönüşmüş ve Türkçe'ye de küresel salgın anlamına gelen 'pandemi' olarak girmiştir (Durmuş, 2020).

21. yüzyılın şu ana kadarki en beklenmedik felaketlerinden olan Covid-19 pandemisi de tüm bu etimolojik tanımların gerçek hayattaki karşılığını oluşturmaktadır. Söz konusu salgın devletler, yerel ve bölgesel yönetimler olmak üzere tüm siyasal ve sosyal yapıları derinlemesine etkilemişken STK'lara da çeşitli açılardan olumsuz etkileri olmuştur. Kriz ve acil durumlarda varlıklarına daha çok ihtiyaç duyduğumuz STK'lar, salgın süresince hükümetler tarafından hayata geçirilen önlemler neticesinde faaliyetlerini azaltmak veya sanal ortama aktarmak zorunda kalmışlardır. Buradan hareketle STK'ların genel olarak hizmet sunucu, öncü, değer koruyucu ve savunuculuk gibi işlevsel rolleri ile daha dar anlamıyla ise yardım faaliyetleri noktasında salgın döneminden ne derece ve nasıl etkilendiklerinin araştırılması önem arz etmektedir (Akıncı, 2020: 1809). Özellikle salgın gibi kriz dönemlerinde insani yardım alanında artan ihtiyaç sahibi sayısı nedeniyle adı geçen alanda faaliyet gösteren STK'ların performanslarındaki olası değişikliklerin belirlenmesi, gelecekteki muhtemel krizlerde sivil

toplum ve insani yardım alanında daha etkin politikaların hayata geçirilmesi açısından faydalı olacaktır.

İnsani Yardım: Kavramsal olarak insani yardım, savaş, çatışma, sürgün gibi insan eliyle meydana gelen krizler, yapısal krizler veya her türlü doğal afet neticesinde insani acıların sonlandırılması ile krizlerin beraberinde getirdiği ölüm, yaralanma ve maddi hasar gibi olumsuzlukların azaltılması amaçlı yardımları kapsamaktadır (İnan, 2012:8). İnsan hayatının ve sağlığının korunması ile mal ve can güvenliğinin sağlanmasının amaç edinildiği tüm faaliyetler insani yardım faaliyetleri kategorisine girmektedir (Darcy ve Hofmann, 2003:5 akt. İnan, 2012:9).

Su ve gıda yardımı, nakdi yardım, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanmanın kolaylaştırılması, fiziki iyileştirme çalışmaları, doğal afetlere yönelik farkındalığın artırılması, planlama ve afet riski azaltma çalışmaları gibi faaliyetler de insani yardım faaliyetleri arasında yer almaktadır (İnan, 2012:9).

Covid-19 pandemi dönemi insani yardım anlamında ihtiyaç sahibi sayısının ve söz konusu kişilere yapılan yardımların son derece yüksek bir seviyeye ulaştığı bir dönem olmuştur. STK'lar toplumun içinde yer alırken devlet ile bireyler arasında adeta bir köprü konumundadırlar. Buradan hareketle çeşitli toplumsal krizler ve sorunlar noktasında toplum, hükümetler ve devletler sorunlara çözüm üretme aşamasında STK'lardan yardım alabilmektedirler (Akıncı, 2020: 1812).

STK'lar var oldukları toplumun içinden çıktıkları için ve bireye doğrudan temas edebilir bir yapıda olmaları nedeniyle kamuoyunun faydasına yönelik daha işlevsel bir rol oynayabilir. Pandemi gibi kriz dönemlerinde kamuoyunun kriz sürecine daha iyi hazırlanmasına yardımcı olarak sosyal faydanın maksimize edilmesi noktasında öncü bir rol üstlenebilir. Kriz dönemlerinde toplumun beklenti ve taleplerine daha etkin cevap verilebilmesi için karar alıcı konumundaki hükümetlerin sürece STK'ları da dahil etmesi çözüm sürecini hızlandırarak verimli bir hale getirecektir (Akıncı, 2020: 1815).

3. METODOLOJİ

Bu bölümde; araştırmanın amacı, araştırma sorusu, hipotezi, veri toplama ve analiz yöntemleri anlatılmaktadır.

3.1. Amaç:

Covid-19 pandemisi tüm dünyayı farklı düzeylerde etkilemiştir. Bu noktada STK'lara ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Çünkü salgın şartları ortaya çıkmadan önce insani yardım, eğitim ve sağlık gibi pek çok farklı alanda farklı niteliklerde hizmet sunan STK'lar, tıpkı kamu ve özel sektörde olduğu gibi salgın koşullarına hazırlıksız yakalanmışlardır. Ancak diğer sektörlerle karşılaştırıldığında kurumsallaşma becerisi, bütçesi ve iş gücü kaynağı açısından STK'lar daha dezavantajlı durumdadır. Bu açıdan çalışmada özellikle pandemi döneminde önemi daha da artan insani yardım faaliyetleri ve bu kapsamda faaliyet gösteren STK'ların performanslarındaki değişime odaklanılmıştır. Araştırma kapsamında pandemi/salgın koşullarının insani yardım alanında faaliyet gösteren STK'ların kurumsal performansına etkilerini tespit ederek fırsat ve tehditleri ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Bununla birlikte mevcut sorunların çözümüne yönelik çeşitli politika önerilerinde bulunulmuştur.

3.2. Araştırma Sorusu:

Araştırmada, “Covid-19 salgınının neden olduğu koşulların insani yardım STK’larının faaliyetlerine etkileri nelerdir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Çünkü, siyasal, sosyal veya ekonomik buhranlar, doğal afetler, insani krizler gibi olağanüstü durumlarda kamu kurumları toplumun ihtiyaç ve taleplerini karşılamak konusunda yetersiz kalabilmektedirler (Salamon vd.,1999: 4). Tüm vatandaşlara eşit şekilde hizmet etmek, kıt kaynaklar ile sınırsız ihtiyaçları karşılamaya çalışmak ve benzeri pek çok nedenden ötürü kamu kurumları toplumun kılcal damarlarına sirayet edemeyebilir (Weisbrod, 1975). Özel sektör ise kâr amacı gütmesi hasebiyle herhangi bir çıkar sağlamayacağı takdirde toplumsal talepler konusunda işlevsiz bir hale bürünebilir (Hansmann, 1987). Bu noktada sivil toplumun hizmet sunma aracı olan STK’lar özellikle belli bir alanda faaliyet göstermenin getirdiği avantaj ve esnek ve dinamik bir yapıya sahi olmaları sebebiyle toplumun büyük bir kısmına daha hızlı ve kolay bir şekilde ulaşabilir (Salamon, 1987). Geniş teşkilatlanma ağı ve iş birliğine açık yapısı ile farklı ihtiyaç gruplarına yönelik destek sağlayan STK’lar ihtiyaç ve talepleri karşılamak adına daha işlevsel bir rol üstlenebilir.

Ancak Covid-19 pandemi sürecinde pek çok sektör gibi üçüncü sektör olarak adlandırılan sivil toplum alanı da birtakım olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle salgını kontrol altına alma amaçlı önlemlerden biri olan tam kapanma döneminde hem STK’lar hem de STK’ların sunduğu hizmetlere ihtiyaç duyan vatandaşlar çok zorlanmışlardır. İnsani yardım alanında faaliyet gösteren STK’ların kitlesi pandemi öncesinde de zaten dezavantajlı bir konumdaydılar. Ancak salgın süresince hem hastalıkla mücadele noktasında hem de ekonomik sıkıntılar konusunda daha fazla desteğe ihtiyaç duyar hale gelmişlerdir. Araştırma sorusu, bu salgın döneminde söz konusu alanda faaliyet gösteren STK’ların etkinliklerine Covid-19 salgının etkilerini saptamayı amaçlamaktadır.

3.3. Hipotez ve Değişkenler:

Hipotez 1: Covid-19’un ortaya çıkardığı pandemi koşulları STK’ların kurumsal performanslarını olumsuz olarak etkilemiştir.

Araştırmanın hipotezi, literatürdeki teorik ve ampirik çalışmalarda tartışılan varsayımlardan elde edilmiştir. Bu varsayımlardaki bağımlı ve bağımsız değişkenler belirlenerek bu değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Pandeminin neden olduğu koşullarda STK’ların performanslarını etkilediği varsayılan bağımsız değişkenler şunlardır: bağışlar ve yardımlar, sokağa çıkma yasakları ve insani yardıma ihtiyaç duyan insan sayısındaki artış. Daha sonra bu değişkenlerin STK’ların performansı göstergelerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu göstergeler; yapılan insani yardım odaklı faaliyet sayısı, mali kapasite (bağış, aidat ve diğer gelir getirici faaliyetler), maaşlı çalışan sayısı, gönüllü çalışan sayısı ve proje sayısı şeklinde sıralanabilir. Bu değişkenler arasındaki ilişkiler pandemi öncesi ve sonrası olacak şekilde karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir.

3.4. Örneklem:

Çalışmanın örnekleme, 2020-2022 yılları arasında Antalya’da insani yardım alanında faaliyet gösteren üç tane dernek statüsünde STK’dan oluşmaktadır. Örneklem sayısı düşük olsa da derinlemesine mülakat tekniği ile elde edilen veriler incelenerek insani yardım alanında faaliyet gösteren diğer STK’ları da kapsayacak önemli bulgular elde edilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen STK’lar sırasıyla Yardım Et Mutlu Ol, Ailem Yardımlaşma Derneği ve Yardım

Gönüllüleri Eğitim ve Proje Derneğidir. Adı geçen dernekler, Antalya ilinde insani yardım alanında faaliyet gösteren STK'lar arasındaki en aktif ve ulaşılabilir derneklerdendir. Ayrıca adı geçen derneklerin faaliyet sayısının yanında, pandemi sürecindeki tam kapanma dönemi istisna olmakla birlikte, gönüllü sayısı ve mali kapasiteleri pandemi sürecini değerlendirmeye uygun bir yapıdadır. Gelecekteki araştırmalarda daha çok sayıda STK araştırmaya dâhil edilerek daha kapsamlı bulgulara ulaşılabilir.

3.5 Veri Toplama ve Analiz Yöntemi:

Araştırma kapsamında birincil ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. Araştırma için birincil veriler, Antalya'da insani yardım alanında faaliyet gösteren ulaşılabilir, aktif ve bilinen 3 tane STK'nın yöneticisine uygulanan derinlemesine mülakat yöntemi ile elde edilmiştir. Yapılan detaylı incelemeler sonucunda pandemi öncesi ve sonrasına yönelik olan bu veriler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. İkincil veriler ise literatürde yer alan teorik ve ampirik çalışmalardan ve konu ile ilgili resmi istatistiklerden elde edilmiştir. Bu verilerin araştırmanın hipotezinin test edilmesinde kullanılmıştır. Elde edilen yeni bulgular ışığında gelecekteki araştırmacılara, karar vericilere ve STK yöneticilerine önerilerde bulunulmuştur.

4. STK'LARIN PERFORMANSLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

STK'ların performanslarını etkileyen birden çok faktör vardır. Ancak bunların içinde pandemi gibi kriz dönemlerinde ayrı bir öneme haiz faktörler yer almaktadır. Örneğin insan kaynağı faktörü herhangi bir alanda faaliyet gösteren bir STK için son derece önemlidir. Çünkü hedef kitleye, adı geçen bu kaynağı oluşturan gönüllü çalışanlar ve maaşlı çalışanlar ile ulaşılabilir. Fakat özellikle gönüllü çalışanların sorunlarla başa çıkmada sergiledikleri amatör yaklaşımlar STK performanslarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum literatürde 'hayırsever amatörlük' olarak isimlendirilmektedir. STK'lar her zaman maaşlı, nitelikli ve deneyimli personele sahip olamayabilirler. Gönüllü çalışanlar tarafından hizmet sunumu gerçekleştirilebilir. Ancak bu noktada da ürün ve hizmetler düşük kalitede olabilir (Salamon, 1987: 42).

Mali kapasitede yaşanan olumsuzluklar da STK'ların performanslarını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. STK'ların düzenli maddi kaynağa ihtiyacı vardır. Ancak meslek birlikleri haricinde STK'ların mali kaynakları sınırlıdır. Salamon ve Anheier (1998) STK'ların faaliyet gösterdiği kültür ve rekreasyon, eğitim araştırması, sağlık vb. 11 farklı ekonomik alana dikkat çekmişlerdir. Fakat STK'lar mali kapasitelerini artırmaya yönelik olacak şekilde söz konusu ekonomik alanlarda varlık göstermedikleri takdirde istenilen performansı gerçekleştiremeyeceklerdir. Ayrıca beşçilik, ekonomideki iniş ve çıkışlar ve coğrafyanın neden olduğu ciddi boşluklar STK'lar için kaynak yetersizliğine neden olabilir (Salamon, 1987: 39-40). Özellikle kriz dönemlerinde bağış ve yardımların azalması ile mali sorunlar STK performansları açısından daha fazla sorun teşkil etmektedir.

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini bağışlar ve yardımlar, sokağa çıkma yasakları ve insani yardıma ihtiyaç duyan insan sayısındaki artış oluşturmaktadır. Söz konusu değişkenlerin ilgili literatürde farklı araştırmacılar tarafından da çalışmalarına konu edildiği ve değerlendirildiği saptanmıştır. Bağışlar ve yardımlar değişkenimiz ile ilgili pandemi sürecinin esas alındığı ve

dünyada ve Türkiye’de ihtiyaç sahiplerine yönelik yapılan yardımların konu edildiği Kestel’in (2020) çalışması literatürdeki ilgili araştırmalardan birini oluşturmaktadır. Ayrıca Aca ve Özkan (2021) pandeminin yoksul aileler üzerindeki etkilerini saptamakla birlikte sosyal yardımların bu etkileri azaltmadaki rolleri üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bağımsız değişkenlerimizden bir diğeri pandemi döneminde sokağa çıkma yasağıdır ilgili konuda özellikle hukuki değerlendirmelerin yapıldığı birden çok çalışma mevcuttur. Güler (2020), söz konusu değişkeni kanuni idare ilkesi kapsamında değerlendirmeye alırken, Akgül (2020), daha aktüel bir araştırma ortaya koyarak 65 yaş üstü sokağa çıkma yasağı önlemine yönelik çevrimiçi ortamlardaki nefret söylemini incelemiştir. Kasapoğlu Turhan (2020) ise söz konusu değişkeni idare hukuku yönüyle değerlendirdiği bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bağımsız değişkenlerden bir diğeri insani yardıma ihtiyaç duyan insan sayısındaki artıştır. Literatürdeki ilgili çalışmalar göz önüne alındığında Şen ‘in (2020) pandemi sürecinde Türkiye’nin gerçekleştirdiği uluslararası insani yardımların kavramsal çerçevesine yönelik bir araştırma gerçekleştirdiği görülmüştür. Ayrıca Kara’nın (2020) pandemi döneminde insani yardıma ihtiyaç duyan dezavantajlı gruplara yönelik bir araştırması mevcuttur.

Araştırmanın bağımlı değişkenlerini ise STK performansına ait göstergeler olan insani yardım odaklı faaliyet sayısı, mali kapasite, maaşlı çalışan sayısı, gönüllü çalışan sayısı ve proje sayısı oluşturmaktadır. İlk bağımlı değişkenimiz olan insani yardım odaklı faaliyetler ile ilgili literatürde daha çok ‘insani yardım’ kavramının baz alındığı çalışmalara yer verilmiştir. İlhan (2013), insani yardım konusunu afetler ve insani yardım operasyonlarında silahlı kuvvetlerin rolünü araştırdığı çalışmasında ele almıştır. Dindarık ve Fidan (2020) Türkiye’de mültecilerin yaşadığı bölgelere yönelik insani yardım lojistiği üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Ceren’in (2021) ise afetler ve insani yardım faaliyetleri üzerine değerlendirme yaptığı bir çalışma literatürde yerini almıştır. Pandemi döneminde insani yardım odaklı faaliyetler çalışmalarda yer bulmasa dahi kavramsal olarak ‘insani yardım’ farklı açılardan araştırmalara konu edilmiştir. Bir diğeri bağımlı değişken mali kapasitedir. STK’ların mali kapasitelerinin yer aldığı araştırmalardan biri Sezik’in (2019) Türkiye’deki STK’ların işlevlerini ve sorun alanlarını ele aldığı çalışmasıdır. Taşdemir (2020), STK’larda kaynak geliştirme konusunu detaylı bir şekilde incelediği çalışmasında STK’ların mali kapasiteleri ile ilgili bilgilere yer vermiştir. Maaşlı çalışan sayısı ile gönüllü çalışan sayısı da bağımlı değişkenler arasında yer almaktadır. Kurt ve Taş (2015) STK’larda profesyonel ve gönüllü çalışma ilişkileri üzerine yaptıkları araştırma ile literatüre söz konusu değişkenler bazında katkı sunmuşlardır. Ayhan ve Önder’in (2021) insan kaynaklarının kurumsal performansa etkisini araştırdıkları çalışmada ise maaşlı çalışan ve gönüllü çalışan değişkenlerine yer verilmiştir. Araştırmanın bir diğeri bağımlı değişkeni STK’ların proje sayısıdır. Bu değişkenle ilgili Becerikli ve Armatlı Köroğlu (2017) ilgili çalışmalarında Antakya örneğinde STK’ların gerçekleştirdikleri projeler ile yerele sağladıkları katkı üzerine bir değerlendirme yapmışlardır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında Antalya’da faaliyet gösteren 3 tane insani yardım derneğinin yöneticisi ile 7 adet açık uçlu sorudan oluşan derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakat soruları, hipotezi oluşturan değişkenler arasındaki ilişkilerin test edilmesi üzerine oluşturulmuştur. Bu nedenle maaşlı çalışan sayısı, aktif gönüllü sayısı, insani yardım alanındaki faaliyet sayısı gibi

konular üzerine odaklanılmıştır. Sorular ve yöneticilerin cevapları çalışmada sırasıyla yerini almıştır.

Çizelge 1: Türkiye'deki STK Türleri ve Sayıları

Dernek	Vakıf	Sendika
307 400	6504	660

Kaynak: www.siviltoplum.gov.tr

www.vgm.gov.tr

Çizelge 2: İnsani Yardım Alanında Faaliyet Gösteren Dernekler

Türkiye Genelinde	5809
Antalya İlinde	79

Kaynak: www.siviltoplum.gov.tr

Türkiye genelinde ve Antalya ilinde insani yardım alanında faaliyet gösteren dernek sayısı tabloda gösterilmiştir. Ülke bazında bakıldığında tüm derneklerin %5,63'ünü insani yardım dernekleri oluşturmaktadır. Antalya iline özel bir değerlendirme yapıldığında ise Antalya'daki derneklerin %0,08'inin insani yardım alanında faaliyet gösteren dernekler olduğu anlaşılmaktadır.

İlk soru, STK'ların maaşlı çalışan sayısına yöneliktir. 'Pandemi öncesi ve sonrası karşılaştırmalı şekilde maaşlı çalışan sayısı kaçtır?' şeklinde sorulan soruya verilen cevaplar ise şöyledir. İlk mülakatın gerçekleştirildiği STK-1'in yöneticisi, pandemi öncesinde 2 tane maaşlı çalışanlarının olduğunu ancak tam kapanma döneminde işten ayrılmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Pandemi sonrası ise 3 tane maaşlı çalışan istihdam ettiklerini dile getirmiştir. STK-2'nin yöneticisi ise normal şartlarda herhangi bir maaşlı çalışanlarının olmadığını ifade etmiştir. Ancak pandemi döneminde bir süreliğine 1 tane maaşlı çalışanlarının olduğunu belirtmiştir. Fakat söz konusu kişinin bir müddet sonra işten ayrıldığını ve hali hazırda maaşlı çalışanlarının olmadığını dile getirmiştir. Diğer taraftan, STK-3'ün yöneticisi ise ne pandemi öncesinde ne de pandemi sonrasında herhangi bir maaşlı çalışanlarının olmadığını ifade etmiştir.

Çizelge 3: Derneklerdeki Maaşlı Çalışan Sayısı

	2019	2020	2021
Türkiye Genelinde	39 634	37 561	38 117
Antalya İlinde	1852	1719	1806

Kaynak: www.siviltoplum.gov.tr

Mülakat sorularından ikincisi aktif gönüllü sayısını ölçmeye yönelik bir sorudur. “Şu anki aktif gönüllü sayınız kaçtır? Pandemi öncesine göre bu sayıda herhangi bir değişiklik oldu mu?” sorusuna STK-1 yöneticisi gönüllü sayısında pandemi sonrasında artış olduğunu dile getirmiştir. Ancak bu artışın pandemiden kaynaklı olmadığını, STK’larının tanınırlığının ve faaliyetlerinin artışı oranında yeni gönüllülerin katılım sağladığını ifade etmiştir. STK-2 yöneticisi ise faaliyet gösterdikleri bölge halkının ihtiyaca yönelik yardıma bulunduğunu belirtmiştir. Ancak kayıtlara geçmiş belli bir gönüllü sayısı vermemiştir. STK-3 yöneticisi ise gönüllü sayısında artış olduğunu dile getirmiştir. Bu artışın yaklaşık olarak pandemi öncesi dönemin 5 katı civarında olduğunu belirtmiştir. Burada belirtmek gerekir ki üçüncü mülakatın gerçekleştirildiği STK diğer iki STK’ya göre daha geniş bir alana hizmet sağlamaktadır. Ayrıca bu STK kuruluş tarihi açısından daha köklü bir STK’dır. Bu STK’lardaki gönüllü sayısındaki farklılaşma genel olarak STK’ların bilinirliğinden, kurumsal büyüklüklerinden ve kurumsal yaşlarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca tüm STK’lardaki gönüllü sayısındaki artış genel olarak pandemi döneminde ihtiyaç sahiplerindeki sayının artışı ile ilgilidir. Çünkü yardımsever ve hayırsever insanlar açısından faaliyet gösterebilecekleri yeni bir alan oluşmuştur.

Çizelge 4: Derneklerdeki Gönüllü Çalışan Sayısı

	2019	2020	2021
Türkiye Genelinde	42 694	35 141	32 972
Antalya İlinde	641	366	363

Kaynak: www.siviltoplum.gov.tr

Mülakatı oluşturan üçüncü soru hibe/fon/proje başvuruları ile ilgili bir soru idi. “Pandemi süresince hibe/fon/proje başvurusunda buldunuz mu? Pandemi öncesine göre değişim var mı?” sorusuna STK-1 yöneticisi hibe veya fon başvurusunda bulunmadıklarını ancak proje başvurusunda bulduklarını cevabını vermiştir. Pandemi öncesi döneme göre ise bu başvurularda bir azalış olduğunu dile getirmiştir. STK-2 yöneticisi pandemi öncesinde veya pandemi sonrasında hibe/fon/proje başvurusu gibi herhangi bir başvuruda bulunmadıklarını ifade ederken; STK-3 yöneticisi ise bu tarz başvurularda bulunmadıklarını ve normal şartlarda da takip etmediklerini ifade etmiştir. Ancak mülakatlar esnasında STK-1 ve STK-3 yöneticileri, STK’lara yönelik organize edilmiş bir proje yazma eğitimine katıldıklarını ve bu eğitimde doğru projenin nasıl yazılacağını öğrendiklerini dile getirmişlerdir. STK-3 yöneticisi normalde takip etmediklerini dile getirirse dahi eğitim sonrasında proje hazırlama konusunda daha bilinçli bir hale geldiklerini de bildirmiştir.

Mülakatta yer alan dördüncü soru gelir getirici faaliyetler ve bağış miktarları ile ilgili bir sorudur. “Pandemi öncesi ve sonrası karşılaştırıldığında gelir getirici faaliyet, bağış miktarında bir değişiklik oldu mu?” sorusuna STK-1 yöneticisi sadece artış olduğu cevabını vermiştir. STK-2 yöneticisi ise gelir getirici faaliyet konusunda, pandemi döneminde 2021 senesinde kırtasiye-oyuncak dükkânı açtıklarını ve bu dükkândan sağlanan tüm gelirlerin ihtiyaç sahiplerine ulaştırıldığını ifade etmiştir. STK-3 yöneticisi ise bağış konusunda nakdi yardımdan ziyade daha çok aynı yardım talep edildiğini belirterek, pandemi sürecinde devamlı bir artıştan

ziyade dönemsel olarak zaman zaman artış olduğunu dile getirmiştir. İlgili yönetici, pandemi döneminde yaşanmış olan ve Antalya ilinin de son derece olumsuz etkilendiği orman yangınları felaketini, söz konusu dönemsel bağış artışına örnek olay olarak göstermiştir.

Çizelge 5: Derneklerin Gelir Durumu

	2019	2020	2021
Türkiye Genelinde	17.701.196.204,02 TL	22.016.449.740,48 TL	30.968.696.253,04 TL
Antalya İlinde	233.359.331,01 TL	178.655.605,22 TL	289.251.782,14 TL

Kaynak: www.siviltoplum.gov.tr

Mülakatta yer alan beşinci soru ‘‘Pandeminin sizce kuruluşunuz için ortaya çıkarttığı fırsatlar var mıdır?’’ şeklinededir. STK-1 yöneticisi, bu dönemde STK’larının faaliyet alanının genişlediğini ifade ederek bu durumu bir fırsat olarak yorumlamıştır. STK-2 yöneticisi ise sadece pandeminin ilk dönemlerindeki yardım artışının bir fırsat olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir ve bunun haricinde bu süreçte STK’ları adına herhangi bir fırsatın doğmadığını ifade etmiştir. STK-3 yöneticisi ise pandeminin ‘dayanışma’ anlamında faydalı olduğunu ancak fırsat anlamında herhangi bir getirisinin olmadığını dile getirmiştir.

Mülakatın altıncı sorusu ‘‘Pandeminin sizce kuruluşunuz için neden olduğu olumsuz sonuçlar var mıdır?’’ şeklinededir. STK-1 yöneticisi, salgını kontrol altına almak amacıyla kapanmaların yaşandığı dönemde tüm faaliyetlerinin durduğunu belirtmiştir. Ayrıca bağış ve gönüllü sayısında da bir azalma olduğunu dile getirmiştir. Buna istinaden STK-2 yöneticisi ise pandeminin olumsuz anlamda herhangi bir etkisinin olmadığını ve bu süreçte kapanmadıklarının ifade etmiştir. STK-3 yöneticisi ise bir sivil toplum kuruluşu olarak ‘yetememe’ durumu yaşadıklarının ifade ederek, toplumdaki mutsuzluğun ve yoksulluğun kuruluşlarını olumsuz anlamda etkilediğini dile getirmiştir.

Mülakatta yer alan son soru ilgili STK’ların yürüttükleri insani yardım alanındaki faaliyet sayısı ile ilgilidir. ‘‘Pandemi ncesi ve sonrası gerçekleştirilen insani yardım faaliyetleri sayısını karşılaştırmalı olarak belirtir misiniz?’’ şeklindeki soruya STK-1 yöneticisi pandemi öncesinde daha az faaliyet sergilediklerini ifade ederek cevap vermiştir. Ancak ilgili STK 2018 yılında kurulmuş olduğu için STK yöneticisi, pandemi sonrasına nazaran önceki dönemdeki faaliyet sayısındaki azlığın yeni bir kuruluş olmaktan kaynaklandığını ifade etmiştir. STK-2 yöneticisi ise faaliyetlerinin pandemiden önce daha iyi bir durumda olduğunu, pandemi ile birlikte bir azalmanın yaşandığını dile getirmiştir. STK-3 yöneticisi ise pandemiden sonra ulaştıkları ve insani yardım faaliyetinde buldukları ihtiyaç sahibi sayısının pandemi öncesi döneme göre %60 ile %70 arasında arttığını belirterek; pandemi öncesi 200 aileye destek sağlarken, pandemi sonrası ise 500 aileye yardımda bulduklarını ifade etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

2020 senesinde tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemi sürecinin neden olduğu koşullarda, Antalya’da faaliyet gösteren insani yardım derneklerinin performanslarına etki eden

faktörlerin araştırıldığı bu çalışmada başta sağlık olmak üzere eğitim, ticaret, sanayi ve pek çok sektörü olumsuz etkileyen ilgili STK'ları da maddi ve manevi olarak dezavantajlı bir duruma getirdiği saptanmıştır. Mülakat tekniğinin kullanıldığı ve hali hazırda faal olan ve ulaşılabilen üç tane STK'nın yöneticisi ile yapılan görüşmeler çerçevesinde 7 farklı ucu açık mülakat sorusu temelinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Maaşlı çalışan sayısı, aktif gönüllü sayısı, hibe/fon/proje başvurusu yapılıp yapılmadığı, mali kapasitede değişiklik olup olmadığı, pandeminin fırsatlar veya olumsuzluklar anlamındaki getirilerinin neler olduğu ve insani yardım alanında gerçekleştirilen faaliyetlerin düzeyi gibi konular üzerinden, ilgili STK'ların pandemi öncesi ve sonrası değişen performansları incelenmiştir. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse maaşlı çalışan hususunda bazı STK'lar maaşlı STK çalışanı istihdam edebilirken bazıları istihdam etmemiştir. Diğer taraftan, gönüllü sayısındaki değişiklik bakımından tüm STK'larda bir artış olduğu belirlenmiştir. Her ne kadar STK'ların tamamı bu artışın pandemi kaynaklı olduğunu düşünmese dahi aktif gönüllü sayısında kayda değer artışlar yaşanmıştır.

Hibe/fon/proje başvurusuna yönelik yapılan değerlendirmede, STK'ların proje başvurusu yapmasa da ve proje yürütmese de özellikle proje yazma veya üretme konusunda birtakım girişimlerde buldukları görülmüştür. Avrupa Birliği bağlantılı bir eğitim organizasyonunda STK'ların proje yazma eğitimi aldıkları ifade edilmiştir. Bu kapsamda daha önce proje konusuna olumsuz yaklaşan, proje yazma taraftarı olmayan ve hatta eğitim aşamasında dahi proje yazma gayesi olmadan sadece katılım gösteren STK yöneticisinin dahil, proje hazırlama sürecine yönelik fikirlerinin olumlu manada değişim gösterdiği anlaşılmıştır. Yapılan değerlendirmelere göre STK'lar maddi destekten ziyade sahada var olabilecek, ihtiyaç sahiplerine ulaşabilecek ve var oluş sebeplerini yerine getirebilecek faaliyetler üretme peşindedirler. Bu faaliyetleri üretirken ihtiyaç duydukları finansal desteği projeler vasıtasıyla almak hibe veya fon desteği almaktan daha çok tercih edildiği görülmektedir. Bu anlayış pandemi gibi ekonomik anlamda tüm sektörleri etkileyen olağanüstü durumda da sürdürülmüştür.

Gelir getirici faaliyetler konusunda ise sadece bir STK'nın girişimi olduğu diğer STK'ların aynı ve nakdi bağışlar ile çarkı döndükleri görüşmüştür. Günümüz şartlarında bağış yapmak her hayır sever için tercih edilir bir yardım türü değildir. Bunun en önemli sebebi birtakım sözde hayır kuruluşlarının geçmişte yardım severlerin iyi niyetlerini suiistimal etmiş olmalarıdır. Bundan dolayı, görüşülen bir STK yöneticisi derneklerine yönelik yapılan nakdi bağışların nereye harcanacağını bağışçı tarafından belirlendiğini ifade etmiştir. İlgili yardım sever derneğe bağışta bulunurken yazılı beyanatta paranın hangi ihtiyaç sahibi için ve ne sebeple harcanacağını belirtmektedir. Bununla birlikte STK'lar da harcamaları ve yardımları raporlaştırarak kayıt altına almaktadırlar. Ancak bu durumun her zaman işlevsel olamayabilir. Çünkü sivil toplum alanını kendi emelleri için kullanabilecek art niyetli insanların bu durumu da suiistimal edebileceği bilinmektedir (Salamon, 1987: 41). Buradan hareketle, imkân olan STK'ların bağışlar; gelir durumu daha az olanların ise hibe veya fon desteği ile devamlılık gösteren bir gelir getirici faaliyette bulunması daha sağlıklı olacaktır. STK'ların faaliyet gösterdiği çeşitli ekonomik alanlar vardır. Kültür ve rekreasyon, eğitim araştırması, sağlık, sosyal hizmetler, çevre, kalkınma/konut, sivil/savunuculuk, hayırseverlik, uluslararası faaliyetler, işletme/profesyonel hizmetler gibi ekonomik alanlar bu alanları oluşturmaktadır.

Adı geçen ekonomik alanlarda mali kapasiteyi artırıcı faaliyetlerde bulunulabilir. Ayrıca STK'lar sahip oldukları zengin inovasyon geçmişi ile sıklıkla yeni pazarlara girerler. Buradan hareketle STK'ları belirli ekonomik faaliyet alanlarına göre sınıflandırma girişimleri zaman içerisinde geçersizleşecektir (Salamon ve Anheier, 1998: 219; Garton, 2009: 34). Böylece zaman zaman bağışlar azalsa dahi gerçekleştirilen ekonomik faaliyetler ile yardım faaliyetleri sürdürülebilir bir konuma kavuşacaktır.

Pandemi süreci olumsuzluklar ile birtakım fırsatlar da getirmiştir. Yapılan araştırma neticesinde pandeminin STK'lara yönelik sağladığı çeşitli fırsatlardan biri faaliyet alanının genişlemesi durumudur. Böylece çeşitli STK'lar iş birliği yaparak daha fazla ihtiyaç sahibine ve toplumsal gruba ulaşabilmiş ve şartlar dahilinde destek sağlayabilmişlerdir. Fırsat anlamında değerlendirilen bir diğer durum salgının ilk dönemlerinde yaşanan yardım artışıdır. Ayrıca salgının dayanışma hususunda da fayda sağladığı ifade edilmiştir. Olumsuzluklar anlamında ise başta tam kapanma dönemi olmak üzere çeşitli sıkıntıların yaşandığı dile getirilmiştir. Görüşülen STK'lardan sadece bir tanesi pandeminin neden olduğu olumsuz koşullardan hiç etkilenmediğini ifade etmiştir. Ancak söz konusu STK diğerlerine göre mekânsal olarak daha küçük bir alanda faaliyet göstermektedir. Bundan dolayı herhangi bir olumsuzluk kaydedilmemiş olabilir. Diğer yandan kapanma döneminde tüm faaliyetlerin durduğu, bağış miktarında bir azalma yaşandığı ifade edilirken; STK olarak yetememe sorununun baş gösterdiği ve toplumdaki mutsuzluktan ve yoksulluktan STK'ların ciddi oranda etkilendiği anlaşılmıştır.

Son olarak gerçekleştirilen insani yardım faaliyetleri sayısında genel olarak bir artış olduğu anlaşılmıştır. Pandemi döneminin yardıma muhtaç insan sayısını daha da arttırdığı ve STK'ların tüm olumsuzluklara rağmen, kapanma dönemleri hariç, faaliyette bulunma girişimlerinin devam ettiği düşünüldüğünde bu süreci verimli geçirmek için çaba sarf edildiği anlaşılmıştır.

Salgın hastalık, doğal afet veya toplumsal kriz anlarında kamu örgütlerinin her zaman yüzde yüz yeterli bir konumda olmadığı defalarca dile getirilmiştir. Özel sektörün de karşılık beklemeden ihtiyaç giderme gibi bir misyonu olmaması nedeniyle, bu gibi durumlarda sistemin dışında kaldığı görülmektedir. Çeşitli var oluş nedenleri olan STK'lar ise bu aşamada en güvenilir ve işlevsel aktörlerdir. Bu kuruluşlar, karar vericilerin belli dönemlerde ve kendi güdülerinde hareket eden kuruluşlardan ziyade devletle iş birliği yapan yeni ortaklardır (Salamon 1987; Malesta ve Smith, 2014). Bu nedenle politika üretme sürecinde, karar alma aşamasında veya kriz anlarında, kısacası her koşulda STK'lar sürece gerçekten bir 'üçüncü sektör' olarak dâhil edilmelidir. Bu kuruluşlar, toplumu etkileyen kamu politikalarının oluşturulma süreçlerinde ilgili platformlarda temsilci olarak yer almaları önem arz etmektedir. Toplum tarafından öneminin ve katkısının daha iyi anlaşılabilmesi noktasında ise yerel yönetimler nezdinde, belediye meclislerinde ilgili bölgenin STK'ları yine temsiliyet hakkı bulabilmelidirler. Böylece gerek yerel gerek ulusal konularda karar alma süreçlerinde, toplumun içinden çıkan ve halka bizzat temas ederek vatandaşın ihtiyaç ve taleplerini daha iyi bilen STK'lar bu süreçlere daha fazla katkı sunabileceklerdir. Böylece alınan kararlar daha geniş bir tabana yayılacak ve bu kararların sorumluluğu farklı aktörler tarafından paylaşılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, B. (2020). Covid-19 Pandemisi Sonrasında Sivil Toplum Kuruluşları: Artçı Değişimlerin Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevsel Rollerine Yansımaları. *Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Dergisi*, 7 (55), s. 1809-1816, ISSN:2459-1149.
- Aktan, C. C. (2009). Performans Yönetimi: Organizasyonlarda Performans Değerlendirme ve Ölçme. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), s. 25-49, ISSN: 1309-8039.
- Aslan, S. (2010a). Sivil Toplum ve Demokrasi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15 (2), s. 357-374.
- Aslan, S. (2010b). Türkiye’de Sivil Toplum. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), s. 260-283, ISSN:1304-0278.
- Aslan, S. (2010c). Sivil Toplum: Kavramsal Değişim ve Dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (33), s.188-212, ISSN:1304-0278.
- Banks, N. and Hulme, D. (2012). The role of NGOs and Civil Society in Development and Poverty Reduction (BWPI Working Paper 171). Bal, M. S. (2015). Türkiye Selçuklu Devleti’ndeki Sosyal Kurumların Teşekkülünde Rol Oynayan Kişilerin Siyasi ve Ekonomik Durumları. *TAD*, 35(59), 21-42.
- Benton, R. A. (2016). Uniters or Dividers? Voluntary Organizations and Social Capital Acquisition. *Social Networks*, 44, 209-218. <https://doi.org/10.1016/j.socnet.2015.09.002>
- Çobanoğlu, N. (2020). COVID-19 Pandemisi ile Değişen Yaşamlar ve Toplumsal Değerlerimiz. *Eurasian Journal Of Health Sciences*, 3 (Covid-19 Özel Sayı), s. 90-94, ISSN:2651-3501.
- Douglas, J. (1983). *Why Charity? The Case for a Third Sector*. Beverly Hills and London: Sage Publications.
- Durmuş, H. (2020). Pandemi Yönetimi. Eğitim Sunum, Malatya, http://www.inonu.edu.tr/media/iys/cmscontent/2241/2020/7/15-pandemi_y%C3%B6netimi.pdf
- Ercan, H. (2002). Türkiye’de Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 26 (1), s.69-79.
- Erdoğan, M. (1998). Sivil Toplum: Bir Kavramın Anatomisi. s. 5-21.
- Garton, J. (2009). *The Regulation of Organised Civil Society*. Oxford: Hart Publishing.
- Gögebakan, T. (2020). ‘Tarihteki Diğer Pandemiler: İnsanlık Diğer Ölümcül Salgın Hastalıklardan Nasıl Kurtuldu?’. *Verianaliz*. Elde edilme tarihi: 3 Haziran 2020, <https://verianaliz.net/pandemi-tarihi-corona-covid19-veri-analiz-infografik/>.
- Gözübüyük Tamer, M. (2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 27 (1), s. 89-105.
- Hansmann, H. (1987). Economic Theories of Nonprofit Organizations. In W. W. Powell (Ed.), *The Nonprofit Sector: A Research Handbook* (1st Edition) (pp. 27-42). New Haven: Yale University Press.

Hegel, G. W. F. (1821). Grundlinien der Philosophie des Rechts. In H. B. Nisbet (Trans.) (1991), Elements of the Philosophy of Right. Cambridge: Cambridge University Press.

Helvacı, M. A. (2002). Performans Yönetimi Sürecinde Performans Değerlendirmenin Önemi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35 (1-2), s. 155-169.

<https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-gore-derneklerdeki-calisan-sayilari>

<https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-sayilari>.

<https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarına-gore-dagilimi>.

<https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklere-ait-gelir-toplamlari>

Hudock, A. C. (1995). Sustaining Southern NGOs in Resource-Dependent Environments. Journal of International Development, 7, 653–667. <https://doi:10.1002/jid.3380070407>

İnan, M., *İnsani Yardım ve Avrupa Birliği Boyutu*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2012.

James, E. and Rose-Ackerman, S. (1986). The Nonprofit Enterprise in Market Economies. New York: Harwood Academic Publishers.

Kara, E. (2020a). KOVİD-19 Pandemisindeki Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Hizmet İşgücünün İşlevi. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 4 (1), s. 28-34, e-ISSN:2602-3393.

Kara, E. (2020). Covid-19 Pandemisi: İşgücü Üzerindeki Etkileri ve İstihdam Tedbirleri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7 (5), s.269-282, ISSN:2148-9963.

Karakoç, E. (2014). Kriz Ortamlarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Önemi, içinde Kriz Yönetimi: İletişimsel Temelde Çözüm Odaklı Stratejik Yaklaşımlar. Ed. Mustafa Akdağ ve Ümit Arkan, Nüve Kültür Merkezi, Konya.

Kaya, M., *Türk Kamu Yönetiminde Gönüllülük ve Afet Yönetimi* Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.

Kendall, J. and Knapp, M. (1996). The Voluntary Sector in the UK. Manchester: Manchester University Press.

Lewis, D. (2001). Civil Society in Non-Western Contexts: Reflections on the ‘Usefulness’ of a Concept. Civil Society Working Paper 13, Center for Civil Society, London School of Economics.

Lu, Y. (2009). Non-Governmental Organizations in China. New York: Routledge.

Malatesta, D. and Smith, C. R. (2014). Lessons from Resource Dependence Theory for Contemporary Public and Nonprofit Management. Public Administration Review, 74 (1), 14-25.

- Önder, M. (2006). How Local Conditions Affect the Existence and Capacity of the Nonprofit Sector: A Test of Competing Theories. PhD Book, Florida State University. Retrieved February 18, 2019, from <http://diginole.lib.fsu.edu/islandora/object/fsu:180507/datastream/PDF/view>
- Ramadan, M.A. & Borgonovi, E. (2015). Performance measurement and management in nongovernmental Organizations. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, 17(2), 70–76.
- Scholey, C. & Schobel, K. (2018). Performance measurement for non-profit organizations the balanced scorecard as an approach, chartered Professional accountants of Canada.
- Salamon, L. M. (1987). Of Market Failure, Voluntary Failure, and Third Party Government: Toward a Theory of Government-Nonprofit Relations in the Modern Welfare State. *NVSQ - Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 16(1-2), 29-49.
- Salamon, L. M. and Anheier, H. K. (1998). Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally. *VOLUNTAS- International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 9(3), 213-248. <https://doi.org/10.1023/A:1022058200985>
- Salamon, L. M., Anheier, H. K., List, Regina, Sokolowski, S. Wojciech and Associates (1999). *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*. Baltimore: The John Hopkins Center for Civil Society Studies.
- Sezik, M. (2019). ‘Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri ve Sorun Alanları’. *R&S - Research Studies Anatolia Journal*, Cilt:2, Sayı:4, s.118-125.
- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı [TÜSEV] (2020). *Covid-19 Salgınının Türkiye’de Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarına Etkisi Anketi - II Raporu*. Eylül 2020.
- Weisbrod, B. A. (1975). Toward a theory of the voluntary nonprofit sector in a three-sector economy. In E. Phelps (Ed.), *Altruism, morality and economic theory* (pp. 171-196). New York: Russell Sage Foundation.
- Yentürk, D. P. D. N. Sivil Toplum Nedir?.

FINANCIAL SUPPORT FOR THE RESTORATION OF LIBERATED TERRITORIES OF AZERBAIJAN

DR. ELNUR ALLAHVERDIYEV

Director of Baku Business and Cooperation College, Baku, Azerbaijan

ORCID NO 0000-0002-1477-9217

ABSTRACT

As we know, the Karabakh region is in an important position for Azerbaijan. We can even say that Karabakh is of special importance not only for Azerbaijan, but also for the whole world. With the victory of our victorious army, investment and capital will be attracted to the country in the field of liberating our lands from the enemy. The region faced significant financial losses due to the invaders' destruction of our beloved Karabakh. The occupation of the Karabakh region for 30 years had a great impact on the agriculture, tourism sector and energy industry of the region. The "Second Karabakh War" ended with the victory of our army under the leadership of the Supreme Commander. The restoration and development of our lands freed from occupation is one of the main tasks facing us now. This article provides an overview of the world experience of the damage caused by conflicts to the region and the reconstruction of post-conflict zones. Based on this, the directions of the restoration of the territories freed from occupation of Azerbaijan were determined, as well as the production indicators expected as a result of the restoration of other economic sectors such as agriculture and entrepreneurial activity in these territories were predicted. At the current stage, steps are being taken to increase financial and investment capital in the region. The involvement of internal investments is a fundamental nuance in the development of the region. In this regard, extensive studies have been conducted in the article.

Keywords: Liberated, financial, restoration, support, territories.

1. INTRODUCTION

The Great Return to territories freed from occupation was reflected in "Azerbaijan 2030: National Priorities for socio-economic development" approved by the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated February 2, 2021, and this issue is one of the five national priorities for the country's socio-economic development in the next decade being identified as one of them is a clear example of how much importance the Azerbaijan state attaches to this work.

Ensuring the territorial integrity of Azerbaijan occupies a great place in the centuries-old history of our nation. By restoring the state borders, the people of Azerbaijan achieved the greatest victory in the military and diplomatic field in the last century. In order to perpetuate the victory, the return of the displaced people from their native lands to their families should be ensured. This Great Return will be a bridge in the sustainable settlement of our citizens in the territories freed from occupation and the joining of these territories to the economic activity of the country. As in previous times, the people returning to the liberated territories should be provided with a safe living, and this region should become one of the most prosperous corners of the country. In order to restore decent living, which is the basis of modern life, construction must be

achieved in all areas. This should be done on the basis of incentives and within the framework of the development of public-private partnerships. Only in such conditions is it possible to ensure the full integration of the territories freed from occupation into the great future of Azerbaijan. In order to successfully implement this priority, the following two goals must be achieved:

Sustainable settlement;

Reintegration into economic activity.

The historical position of the liberated territories in the economic and social face of the country should be restored. The new region should become one of the leading links of economic activity and should have a level of development corresponding to other regions of the country. The sustainable development of the region will depend on providing the needs of the economy with the right resources, the abundance of natural resources and the acquired historical image will allow attracting investment to these areas.

We can bring the share of the region in the economic activity of the country to the pre-occupation situation and continuously increase it by ensuring the livelihood built on a solid foundation. In this process, the comprehensive promotion of private initiatives based on the necessary incentives, as well as the development of public-private partnerships, is important. The restoration of a new international and regional transport-logistics corridor in the region will increase our country's access to global markets, and will give a significant impetus to the development of territories freed from occupation.

Under the leadership of Commander-in-Chief Ilham Aliyev, the victorious army of the Republic of Azerbaijan returned our historically occupied lands from enemy slavery in a short period of time, which laid the foundation for the start of the post-conflict restoration process in these areas. In order to revive and restore our history, culture and economy in our ancestral lands, the development of a structural mechanism for attracting investments and other investments in these areas in a phased manner will contribute.

In 2021, 2.2 billion manats were allocated from the state budget. In addition, according to the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan, Ilham Aliyev, dated January 4, 2021, ensuring a modern and decent life for sustainable settlement in the territories freed from occupation, carrying out construction-restoration and improvement works in all areas, as well as ensuring safe living, efficient activity and prosperity. "Karabakh Revival Fund" was established in order to support its growth. This fund provides financial support and attraction of investments for the restoration and reconstruction of the liberated territories of the Republic of Azerbaijan, as well as the transformation into a stable economy and a region with high prosperity, which ensures the development of public-private partnership in this field, as well as within and outside the country.

2. ECONOMIC DEVELOPMENT IN LIBERATED TERRITORIES

2.1. A local economy destroyed by the occupation

In the early 90s of the last century, the Republic of Azerbaijan was subjected to military aggression by Armenia, 20 percent of our lands were occupied, and more than one million Azerbaijani citizens were displaced from their homeland. As a result of the occupation, all villages and towns in Karabakh were completely destroyed and the ecosystem of the area was seriously damaged. As a result of the 30-year Armenian occupation, the amount of destruction

was expressed in large numbers. The damage caused by the occupation was estimated at more than 300 billion US dollars (Azərbaycan 2030, 2021).

About 617,000 people and 159,000 families lived in the post-conflict areas before the occupation, 76% of them lived in rural areas and 24% in urban areas. About 150 thousand houses, 7 thousand public buildings, 693 schools, 855 kindergartens, 695 medical institutions, 927 libraries, 44 temples, 9 mosques, 473 historical monuments, palaces and museums, 40 thousand museum exhibits, 6 thousand industrial and agricultural enterprises, 160 bridges, 5.2 thousand km of highways, 286 km of railway lines, 7.6 thousand km of water lines, 2 thousand km of gas pipelines, 76.9 thousand km of electric lines, 2.5 thousand units of transformers and other infrastructure objects are completely destroyed, looted. In addition to all this, very serious damage was done to the economic potential of our republic, which is important for agriculture. Approximately 1.3 million hectares of agricultural land, 34.6 thousand hectares of fruit and vineyards, 220 thousand cattle, 280 thousand hectares of forests, 1200 km of irrigation systems were completely destroyed as a result of the occupation.

Before the occupation, the industries operating in these areas had an important role in the country's economy. In Karabakh, industries such as food, light, and construction materials have developed strongly. Before the occupation, the industrial areas of these areas were important in providing the local population with food. Istisu and Turshsu mineral water bottling enterprises, marble and sawstone factories, wineries, textile and shoe factories, Karabakh Silk Combine and other enterprises were operating in those areas.

As for agriculture, grain growing, fodder production, tobacco growing, viticulture, cotton growing, potato growing, horticulture and horticulture, meat, dairy cattle, and sheep breeding prevailed in these areas. As a whole, before the occupation, approximately 15-20 percent of Azerbaijan's agricultural products were produced in these regions, including 14 percent of meat, milk and grain, 17 percent of cocoons, 26 percent of grapes, and more than 19 percent of wool (<https://www.stat.gov.az/>).

2.2. Restoration and Construction Works

The government of Azerbaijan started restoration and reconstruction works in the Karabakh region immediately after the liberation of our lands from occupation (Səmədzadə Z, 1995: 12). In fact, the restoration and reconstruction of post-conflict areas has become a strategic goal of the state. It is no coincidence that the "great return to the territories freed from occupation" was accepted as one of the five national priorities set by the Azerbaijani government for 2021-2030. At the same time, the institutional foundations of recovery and reconstruction were developed:

"The State Program for the restoration and sustainable development of the liberated territories of the Republic of Azerbaijan for the years 2021-2025" was prepared;

In order to solve socio-economic, humanitarian, organizational and other urgent issues in the liberated territories of the Republic of Azerbaijan, as well as to coordinate activities in this field, the Coordination Headquarters was established by Order No. 2303 of the President of the Republic of Azerbaijan dated November 24, 2020, instead of the secretarial and communication function under it. 17 working groups were established under the Interdepartmental Center and the center in order to provide the necessary analytical and organizational support;

Starting from September 27, 2020, as a result of the aggression of the armed forces of the Republic of Armenia on the territory of the Republic of Azerbaijan, in order to ensure the assessment and elimination of the damage caused to the civilian population, state property, including infrastructure objects, as well as to the subjects of entrepreneurial activity, the President of the Republic of Azerbaijan dated 6th of 2020 according to the order No. 2292 dated November, a State Commission consisting of authorized representatives of state institutions was formed;

The President of the Republic of Azerbaijan signed Decree No. 1304 dated 18.03.2021 "On some issues related to management in the field of urban development activities in territories freed from occupation";

Karabakh Digital Geoinformation System was created;

The President of the Republic of Azerbaijan signed the decree dated 10.12.2021 "On some measures related to the acceleration of economic development in territories freed from occupation";

The Cabinet of Ministers adopted a decision on ensuring the implementation of the order of the President of the Republic of Azerbaijan "On some measures related to the acceleration of economic development in territories freed from occupation" dated 10.12.2021;

The decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated 04.10.2021 was signed on the establishment of the "Araz Valley Economic Zone" Industrial Park in the Eastern Zangezur economic region, in the Jabrayil region;

According to the order of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan No. 753 dated December 29, 2021, "In 2022, the liberated territories of the Republic of Azerbaijan, as well as other territories affected by war and military operations, will be freed from mines and unexploded ordnance, explosive devices and other explosive devices. Waste treatment plan" was approved;

Evaluation of the potential of renewable energy sources in Karabakh and Eastern Zangezur (international) was carried out;

The Ministry of Energy, together with leading international companies, prepared a conceptual forecast for the "Green Energy" zone in Karabakh and Eastern Zangezur and a special program based on this;

In the state budget of 2021 and 2022, 2.2 billion manats have been allocated for the financing of restoration and construction projects in the territories freed from occupation ("Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 2021: 6.).

2.3. Works Done After The Victory

Immediately after the victory, the Mine Clearance Agency of the Republic of Azerbaijan (ANAMA), several special battalions of the Ministry of Defense and the Special Risk Mine Clearance Regiment of the Ministry of Emergency Situations in the city of Barda started to clear the liberated territories of Karabakh from mines and unexploded ordnance immediately after the victory. To date, approximately ten thousand hectares of land in Agdam, Jabrayil, Fuzuli, Gubadli, Zangilan, Kalbajar, Lachin and Khojavand regions have been cleared and put to use.

Fuzuli International Airport has been built, and the works related to the construction of Zangilan and Lachin Airports are being continued. Currently, the construction of Barda-Aghdam (47.1

km) and Horadiz-Aghband railway lines (110.4 km) is underway. Construction of highways in other 11 directions continues with the same intensity. "Gülabird", "Suguvushan-1" and "Suguvushan-2" Small Hydroelectric Power Stations with a total capacity of 20 megawatts were repaired and put into operation in the liberated territories. The construction of 9 digital substations in Karabakh and Eastern Zangezur, including "Aghdam-1", "Aghdam-2" and "Jabrayil" substations in Aghdam and Jabrayil regions, as well as the "Karabakh" Regional Digital Control Center has been completed.

The implementation of the Dashalti Architectural Plan based on the Dashalti Tourism Development Concept and the Tugh Architectural Plan based on the Tugh Tourism Development Concept has been started by the State Urban Planning and Architecture Committee. Qashgachay ore deposit in Kalbajar "Eti Bakir A.Ş." company, Elbeydash and Agduzdag ore deposits "Artvin Maden A.Ş." company for the purposes of study, research, exploration, development and operation for a period of 30 years.

The complete clearing of landmines and unexploded ordnance from mines and unexploded ordnance in a short period of time within the Agdam Industrial Park, which was created on an area of 190 hectares in Agdam district, indicates the high determination of the state in the field of economic development in Karabakh. The works done in a short period of time have caused the interest of entrepreneurs to increase. The implementation of the projects presented by a number of companies has already started.

According to the decree of the President of the Republic of Azerbaijan No. 1453 dated October 4, 2021, the removal of mines and unexploded ordnance in the 200-hectare area allocated for the "Araz Valley Economic Zone" Industrial Park in the Eastern Zangezur economic district, in the territory of Jabrayil district, which will create great opportunities for attracting investments here in the future works have been completed and the conceptual plan of the park has been prepared.

The first settlement in the territories freed from occupation took place in the "Ağalı smart village" implemented within the framework of the "smart village" concept in Zangilan district. More demining of Zangilan lands is connected with the construction of "smart village" and the construction of "Dost agropark" in this region. In the first stage, 4,000 cattle will be raised in the agropark, and 6,000 hectares of land will be planted. In the second stage, 10,000 head of cattle will be bred, as well as seed and seedling areas, a meat processing and packing facility will be built, and an agricultural warehouse with a capacity of 100,000 tons will be built. At the expense of those fields, the excellent development of grain growing, cotton growing and tobacco growing fields in Karabakh is targeted.

Another important project implemented in the field of energy is the creation of a Digital Station Control Center in Fuzuli. This project, implemented for the first time in the South Caucasus, allows to reduce the impact of the human factor on the operation of the network due to automation, increase reliability and limit losses during the transmission of electricity.

30 state institutions out of 31 state institutions and organizations joined the Karabakh Digital Geoinformation System put into use for the purpose of carrying out the initial inventory of real estate and infrastructure objects in the liberated territories, collecting and managing data, providing training to 30 institutions and organizations on working in the system, 23 institutions transferring data to the system the continuation of work in the direction of including other relevant state institutions and organizations in the system creates new opportunities in the field

of digitization. About 700,000 civil status records of the population of the previously occupied regions have been restored (Qarabağ Dirçəliş Fondu, 2021).

The tourism potential of Sugovushan settlement of Tartar district, Hadrut settlement of Khojavend district, Aghbulag, Edilli, Tugh, Azikh villages, Okchuchay and Basitchay valleys of Zangilan district, Shusha city and Dashalti village within the project carried out by the State Tourism Agency in connection with the study of tourism potential in territories freed from occupation preliminary necessary works for evaluation have been carried out. In the region, at the same time, appropriate measures are being taken in the field of restoration of historical and religious monuments (<http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2020/dekabr/729567f>).

The Ministry of Labor and Social Protection of the Population implemented social protection measures covering 45,000 people. 15,843 social payments (pension, allowance, scholarship) were assigned to 7,942 family members of 3,021 martyrs, 86 of them were civilian martyrs, 5,202 social payments were assigned to 2,601 war disabled persons. At the same time, war disabled people were provided with rehabilitation tools. A total of 1,620 people, including 1,315 veterans and 305 family members of martyrs, were employed in the workplaces provided by various companies.

2.4. Potential Opportunities

Ensuring economic development in the territories freed from occupation is considered as one of the main driving forces of the development of the country's general production-economy cycle. It should be noted that there are enough potential opportunities in those areas for ensuring the construction of a new economy and reintegration of the country into the general production-economy cycle.

The total area is 1,213 million ha of land, including the total land area suitable for agriculture 591,776 ha, arable land 231,056 ha, pasture and mowing area 351,822 ha, backyards 8,898 ha, 232,287 ha forest fund, 35888.4 thousand m³ firewood fund, mineral raw material reserves with a total value of 50,782 billion US dollars, drinking fresh water valued at 1,623 thousand US dollars/day, thermal mineral water reserves valued at 526, 1 thousand US dollars/day, 13 large rivers, 9 reservoirs and new reservoirs suitable for the terrain construction possibilities, there is a potential to produce approximately 7200 megawatts of wind energy, 2000 megawatts of solar energy. A total of one million, including 617,000 internally displaced persons (159,000 families) are expected to be settled, of which 34.9 percent are in agriculture, 3.5 percent in industry, 8.0 percent in construction, 12.4 percent in trade and public catering, transport and communication. There are 5.9 percent of the population, 13.3 percent in education, health and culture, and 22 percent who want to work in other fields.

So far, KOBIA has received 990 applications from entrepreneurs who want to set up business in the liberated territories, of which 663 are local and 327 are foreign applications. 440 of the projects are investment projects, and 550 are related to other works and services. 27 percent of the received applications cover construction works, 27 percent trade and services, 21 percent industry, 18 percent agriculture and another 7 percent tourism, health, education, culture, transport and logistics (KOBIA, 2020: 152-158).

The results of the conducted survey show that 46.6 percent of entrepreneurs in Karabakh prefer agriculture as their future field of activity. The fields of industry (8.8%), construction (7.6%), trade (6.7) and education (5.9) are also of interest to entrepreneurs.

As a whole, Karabakh region, especially Shusha, Hadrut, Fuzuli, Sugovushan, Eastern Zangezur region, Kalbajar and Lachin regions have rich resources and wide opportunities for the development of various types of tourism - eco, health, cultural, nature, mountain and winter tourism.

Karabakh has up to 2,500 plant species, 13,197.5 hectares of valuable tree species, 12 fish species, 288 bird species, 63 mammal species, and 332 reservoirs that can provide 34.7 million m³/year of water. Over 700 kilometers of highways built according to the highest standards, over 200 kilometers of railways meeting modern standards, and the network of Fuzuli, Zangilan and Lachin Airports meeting international standards constitute an important part of the potential opportunities of post-conflict areas by creating a modern transport hub.

2.5. Potential For Repatriation

The effective resettlement of the population in the post-conflict areas requires, on the one hand, the restoration and reconstruction of those areas, and on the other hand, the very complex, multifaceted, labor-, resource- and time-consuming works carried out by the government of Azerbaijan under the leadership of President Ilham Aliyev, freed from occupation. depends on the number of people who will potentially return to the territories (617 thousand people, 159 thousand families) and the conditions of return. Determining the forecast of extremely complex and state-important repatriation potential was assigned to the Working Group on "Science, Education and Culture Issues" operating under the Interdepartmental Center of the Coordination Headquarters, established by the order of the President of the Republic of Azerbaijan dated November 24, 2020, and for this purpose under the ADA University A research group consisting of leading specialists of ADA, Institute of Economics of ANAS, UNEC and Caucasus Strategic Research Institute and foreign think tanks was formed.

The research team analyzed the necessity of predicting repatriation, factors complicating the problem of repatriation, the methodology of similar studies and international experience and determined that it is impossible to assess the potential of repatriation based on statistical information about IDPs. Therefore, the research was conducted using empirical methods, mainly through sociological surveys, and as an important result of the research, 4 books were published for official use in state institutions. The research team completed this issue of national importance on time and with high quality (<https://science.gov.az/az/news/open/17805>)

2.6. Building a New Economy

Economy building and construction-restoration works in the liberated territories should include modern standards, innovative tendencies and unique production methods. From this point of view, it is necessary to have an innovative nature of reconstruction and economic development in those areas. The organization of economic development in the liberated territories based on innovative trends will play an exceptional role in increasing the competitiveness of the country's economy and ensuring its sustainable, growing development. Organization of economic development of territories freed from occupation on an innovative basis, being a part of state policy, will give special impetus to the "Great return" to these territories. The organization of material and non-material production areas in Karabakh on the basis of innovative trends will significantly accelerate the process of integration into the world economy, ensuring the development of the country's economy as a whole. It should be emphasized that the construction

of a new economy in the existing areas will play a decisive role in increasing the level of employment in addition to the achievement of general economic efficiency.

The issues of formation of a new economy in the territories liberated from occupation are reflected in the decree of the President of the Republic of Azerbaijan "On some measures related to the acceleration of economic development in the territories liberated from occupation". According to the order, creating favorable conditions for entrepreneurs, providing access to financial sources and attracting people with innovative ideas to the construction of a new economy in Karabakh are defined as priority directions.

The process of building a new economy has started in Karabakh. Reconstruction of the region almost from scratch requires huge financial resources. But it also has a number of advantages. Thus, there are wide possibilities for carrying out restoration and construction works based on new, innovative and digital technologies, and building the most modern cities and villages in the world.

Azerbaijan has opportunities to transform Karabakh into a free and innovative economic center. The region's abundance of natural resources creates comparative advantages for the production of innovative products and services in a number of directions, especially in the industrial and service sectors. Karabakh has the potential to become the electronics industry, ICT services and trade-logistics center of the region. Here, it is appropriate to create laboratories for electronics and ICT services, think tanks, startup incubators specialized in the mentioned directions.

The mentioned directions are also considered important in terms of realization and future development of "smart city", "smart village", "smart factory" concepts to be established in Karabakh. Because electronic products (this may include microcircuits, video surveillance technologies, internet of things technologies, household appliances, etc.) and ICT services will expand the possibilities of "smart" city, village, factory management, equipping with necessary equipment and transformation to other regions of Azerbaijan in the future. Karabakh has a favorable flora for the production of pharmaceuticals, cosmetics and natural herbal medicines based on modern technologies. There are opportunities to produce pharmaceuticals and cosmetics and export them to the world market (<http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2020/dekabr/729567>).

2.7. Effective Forms of Public-Private Cooperation

Public-private cooperation is one of the fundamental driving forces of economic development in countries that have chosen a market economy, including in our country. Therefore, it is no coincidence that the government of our country has done a lot of necessary work in this direction and created an advanced legal framework. However, the reality created by the recovery and reconstruction of the post-conflict territories has made the improvement of relations necessary (<https://minenergy.gov.az>). International experience also shows that tens of billions of funds required for the recovery and reconstruction of post-conflict areas cannot be provided by the state alone, and the participation of the private sector in this process is of particular importance, taking into account the risk and security characteristics. In this case, determining the appropriate forms of public-private cooperation (public funding or participation with own funds) is one of the main issues that the government of Azerbaijan attaches importance to at the current stage of reconstruction and construction works. For this purpose, the data collected by conducting a special survey among entrepreneurs, which allowed

to determine the wishes and expectations of the private sector, investment opportunities, areas of activity, forms of participation in effective repatriation and resettlement, were analyzed and appropriate recommendations were prepared (Aliyev. S, 2021: 4).

The analysis shows that tax benefits, financial assistance, concessional loans and free plots of land, as well as simplification of export-import procedures and certification represent the main expectations of entrepreneurs in investing. Taking into account the stated wishes and expectations of entrepreneurs will ensure the rapid development of the new economy in the liberated territories and will create conditions for the effective organization (establishment) of public-private relations. The state envisages the preparation and implementation of a wide range of concession packages in order to stimulate the participation of the private sector and foreign capital in the recovery and reconstruction of post-conflict areas and reintegration into the country's general economic system. The state is interested in the direct and close participation of entrepreneurs in the process of building a new economy in Karabakh, as well as in the provision of employment, settlement, security, satisfaction, trust, courage, modernity, financial security, effective reintegration, minimal regional leadership, and the construction of an economy that meets the challenges of the global world. Promotional measures will be implemented in this direction, efficient public-private sector cooperation will be established, so that the socio-economic development of the region will be achieved as a result.

3. AREAS REQUIRING INVESTMENT

The post-conflict recovery process of conflict damage requires the prioritization of many areas. The process of identifying and restoring these areas after the conflict requires complex mechanisms. Thus, the international experience shows that after determining the initial damage, the provision of a minimum standard of living is a priority. The following are the important factors that ensure the minimum standard of living:

- Demining of de-occupied territories;
- Electricity supply S Restoration of critical road lines;
- Restoration of drinking water, sanitary junctions and irrigation systems;
- Restoration and maintenance of houses/apartments;
- Rehabilitation of the airport for humanitarian aid purposes.

The investment in these areas in the initial stage will support social and economic revival in the later period. Clearing the areas from mines is the most important factor for the safety of the population that will be moved to the said areas. After this process, rehabilitation of critical road lines will facilitate commuting between residential areas and provision of other essential services (Azərbaycan 2030, 2021). The process of reconstruction of drinking water, sanitation and irrigation systems will contribute to the improvement of people's living standards and the economic revival of families at the next stage. In conclusion, it can be concluded that the provision of the minimum standard of living is a manifestation of the next process, that is, the initial socio-economic development.

The importance of initial socio-economic development leads to the gradual resettlement of people in the post-conflict period and their quick release from aid dependence (Əliyev R., Məmmədov M., Novruzov N, 2005: 16). Thus, the coordinated restoration of education, health and telecommunications facilities will accelerate the adaptation process of people. In parallel, in order to increase the employment of the population, it will be appropriate to support small

and medium-sized businesses and increase initiatives that will directly lead to the development of households. In addition, special attention should be paid to the banking and tourism sectors, which will contribute to economic revival. Finally, there is a need to deepen and develop income-generating areas in the economic zones of Upper Karabakh and Kalbajar-Lachin.

3.1. Investment of Financial Resources by Areas

The diversity of financial sources means that the areas in need of post-conflict reconstruction will be revived faster. International organizations, state bodies, private sector, non-governmental organizations, civil societies, etc. such institutions act as interested parties in the reconstruction of territories in the post-conflict period. Attracting funds according to the mandates of organizations should be one of the top priorities. So, if we sum up most of the socio-economic projects carried out in Azerbaijan, we will see that according to table 1, it is possible to finance by fields. With reference to the United Nations Development Program (UNDP), UNDP and "ABAD" are conducting a family farm support program in Sheki-Zagatala economic zones. Within the framework of the project, financial support is provided to families, training is provided and support is given to the creation of a family brand. In addition, the United Nations Refugee Agency (UNHCR) has a long-running "Kahriz" project (<https://abad.gov.az/post/163?locale=az>). The main scope of the project was the rehabilitation of kahriz in the regions and creating resource centers. Directly within the framework of this program, drinking water supply in residential areas and irrigation facilities for agricultural areas have been developed. In addition to the projects, there were European Union (EU) emergency tranche programs in education, health and energy. Also, the United States Agency for International Development (USAID) and the Halo Trust organization were involved in demining the Karabakh territory. As a result, financial attraction from the sources shown in table-1 and strategic and coordinated investment of these funds in our territories freed from occupation can reintegrate the economy of those territories into the general economy of Azerbaijan in the future (<https://youtu.be/Io2LP-UA67c>).

Table 1: Description of financial areas of the region

Areas	Clearance of Mines	Restoration of Critical Road Lines	House/Dwell ing, Drinking Water, Sanitation and Irrigation	Education, Health and Telecommunications	Small and Medium Business, Household, Banking and Tourism	Mining industry, Agricultural development , Energy projects
Financial Sources						
ANAMA	+					
International Trust Fund	+					
USAID	+		+		+	
Halo Trust	+					
World Bank		+	+		+	+

Islamic Development Bank		+			+	
International Finance Corporation (IFC)					+	+
Asian Development Bank		+			+	
SOFAZ (SOFAZ)		+		+		+
UNDP		+	+	+	+	
ICRC			+		+	
International Organization for Migration (IOM)			+		+	
International Telecommunications Union (ITU)				+		
UNCTAD				+		
NGO				+		
EU Commission						
Diaspora					+	
Transnational Corporations (TMCs)					+	
Venture Capital		+	+			+
Crowdfunding			+		+	+

Source: Compiled by the author.

Strategic and coordinated investment in world practice means the creation of a donor or financial coordination center. In this way, the areas of need for financial investment will be identified, the needs will be met from the right financial sources and finally the investments will be directed to the right areas.

3.2. The Potential of the Economic Zone of Upper Karabakh and Kalbajar-Lachin

There is potential for the development of many areas of economic activity in our territories freed from occupation. The potential of beekeeping and animal husbandry from agricultural fields is in Zangilan, Kalbajar, Gubadli, Jabrayil, Khojaly, Lachin, Tartar, and Fuzuli regions. It is possible to develop fishing area in Jabrayil and Kalbajar area. Jabrayil region and Shusha city in sericulture, Kalbajar, Jabrayil, Tartar, Gubadli, Fuzuli and Khojavand regions have great potential in grain growing. In the field of agricultural products processing, Kalbajar, Tartar and Fuzuli regions have a wide potential for processing meat and dairy products, and Aghdam, Jabrayil, Lachin and Fuzuli regions for leather processing (<https://sia.az/az/news/karabakh/919108.html>).

Regarding the mining industry, gold, copper, silver, mercury and chromite reserves in Kalbajar and Zangilan districts, "Jasham" and "Chalcedon" deposits located in Jabrayil district allow to develop the jewelry sector. In addition, we can contribute to the economic revival of Karabakh by using the potential of our other regions and cities that are considered suitable for mountain tourism, ecotourism, medical tourism and cultural tourism in Shusha, Lachin, Kalbajar, which are our beautiful corners that will allow the development of tourism.

It should also be noted that the energy potential of the economic zone of Upper Karabakh and Kalbajar-Lachin is very high. In terms of hydropower potential, the "Khudaferin", "Giz Galasi" hydropower stations and "Tarter" HPP can be cited as examples. Also, solar energy potential in Fuzuli, Jabrayil and Zangilan regions, wind energy potential in mountainous parts of Karabakh, mainly in Kalbajar and Lachin districts, and our geothermal energy resources are widespread in Kalbajar and Shusha.

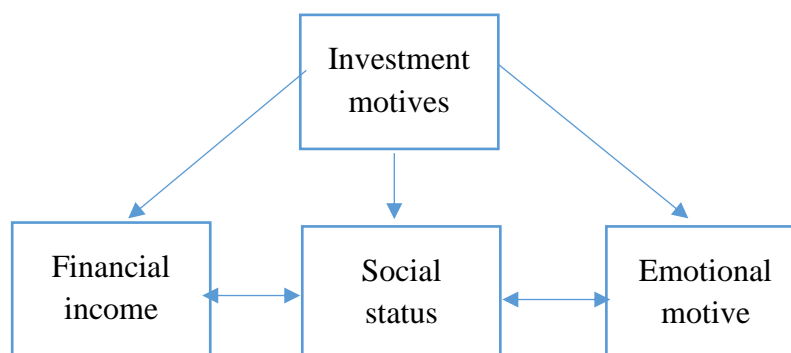
It is possible to attract investments from many areas for the development of all these energy resources and other industries. International experience shows that risk calculation is considered as a risk to be overcome in direct foreign investments in the field of industry and energy. For this reason, many international companies look favorably on investments in industry and energy in the post-conflict period.

3.3. Investing in the Diaspora

In the post-conflict period, it is quite a difficult process to attract investment to the areas that have just come out of the conflict. The degree of information availability in investments is directly proportional to the investment to be made. This means that the more information about the area, the more it can attract the interest of investors. Since there is a lack of information in the post-conflict period, if they transfer the information on the countries where the diaspora representatives are located to the businessmen in the initial stage, they will contribute to the attraction of investments. One of the nuances that should be taken into account when we say businessmen here is that it refers to people who have ties to Azerbaijan (our citizens, non-residents who are Azerbaijani by nationality, or people who are related by kinship, etc.) who can attract investment (<https://modern.az/az/news/270521/sgaldan-azad-olunan-erazilerin-berpasi-ile-bagli-konsepsiyenin-esas-istiqametleri>).

According to international experience, the motives for attracting diaspora investments in post-conflict investment are divided into 3 groups (M. Nielsen and Liesl Riddle, 2010). As shown in Figure 1, these motives can attract investment by using emotional ties as well as financial income and social status interests.

Figure 1.

Source: Compiled by the author.

There are several model countries for diaspora investment. For example, the Chilean fund, established in Chile, attracts diaspora investment and supports innovative agribusiness start-ups. Also, "Chile Global" supports the preparation and financing of business projects through the contacts of Chilean influencers living outside the country. The "El Cucayo" fund in Ecuador supports the start and development of individual business or corporation in the country by Ecuadorian migrant business owners. They offer a 25-50% investment capital bonus and funding of around \$500 - \$50,000 to established businesses.

3.4. Other Investment

Investing in technology in post-conflict areas can be increased through venture capital or crowdfunding. Since it is difficult to make large investments at the initial level, attracting investments at the level of small and medium businesses will support large investments in the later period. As a result, Taiwan and Japan have proven themselves in technology venture capital investments.

Through public-private partnership, investment can be attracted in many areas. Implementation of infrastructure projects through public-private partnerships leads to the revitalization of the private sector, increasing efficiency and reducing the burden on the state budget. The number of projects to be implemented increases due to increased efficiency and cost sharing.

3.5. Analysis of Investment in Liberated Territories

By joining this initiative, Azerbaijan as a model member state of the United Nations will further strengthen the attraction of investments in the direction of ensuring sustainable economic development in the territories freed from occupation. These will play an important role in successfully achieving sustainable development goals in the territories freed from occupation. President Ilham Aliyev noted that the villages in the liberated territories will be built based on the "Smart Village" concept: "We are now preparing the "Smart Village" concept. This concept is almost ready. The first pilot project "Smart Village" will be implemented. Those places should be identified correctly. Cultivated fields and roads leading to cultivated fields should be cleaned." The implementation of the "Smart Village" concept will start from Zangilan district, and the efficient use of local and foreign investments that will be involved in the implementation of this concept has been emphasized once again (<https://dma.gov.az/layiheler/sosial-layiheler/agilli-kend-layihesi?hl=az>).

On May 3, President Ilham Aliyev signed a decree "On measures related to the establishment of the "Green energy" zone in the liberated territories of the Republic of Azerbaijan." According to the order, 1 million 391 thousand US dollars from the President's reserve fund provided for in the 2021 state budget of the Republic of Azerbaijan for the purpose of attracting a specialized international consulting company for the development of a relevant concept and master plan for the creation of a "green energy" zone in the liberated territories of the country to the Ministry of Energy Funds were allocated in the amount of manat equivalent of USD. Noting that there is a great potential for the creation of a "green energy" zone in the regions freed from occupation, Ilham Aliyev, the President of the Republic of Azerbaijan, pointed out that the possibilities of using wind energy in the Lachin-Kalbajar regions and solar energy in the Zangilan-Jabrayil areas are wide in this region and said: "Preliminary studies have already been carried out. and thus we will transform Karabakh into a "green energy" zone by rebuilding our energy generation capacities and transmission lines. Within the framework of this program, the Gülebird Water Power Station is already being put into operation." Realization of the "Green Energy" zone project in Karabakh and surrounding regions is conditioned by other factors as well as potential opportunities. So, since today the most advanced technologies of the world are aimed at stimulating the use of alternative energy and ensuring ecological balance, this direction is also taken as a basis in the issues of restoration and reconstruction of Karabakh. In other words, it is important to rebuild Karabakh, which is supposed to be restored as a "green energy" zone, as one of the most modern settlements in the world.

It should be noted that discussions are being held with investors to attract private investments in the use of renewable energy sources in order to create a "green energy" zone in the territories liberated from occupation. At present, the interest of foreign and local investors in the field of electric energy, including renewable energy sources of Azerbaijan is increasing.

One of the important directions of the tasks financed by the decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated May 29, 2019 "On accelerating reforms in the energy sector of the Republic of Azerbaijan" is the implementation of necessary measures to attract private investments in the field of electric power. The long-term development strategy of the energy sector, prepared by the Ministry of Energy and covering the period until 2050, is based on the development model directed at private investments.

Currently, in order to ensure the efficient use of solar and wind energy potential, increasing the share of renewable energy sources in electricity production to 30% by 2030 has been defined as an important task. Also, by 2030, approximately 1,500 megawatts of new power is planned to be put into use. This task is planned to be realized at the expense of private investments.

CONCLUSION

Areas for investment in the post-conflict period should be thoroughly investigated and prioritized in stages. After ensuring the basic standard of living of citizens, in the process of their resettlement, attention should be paid to the areas of social and economic development. In addition, a long-term sustainable economic development model should be created and strategic areas should be selected to obtain sustainable returns on investments. Finally, the potentials of the Upper Karabakh and Kalbajar-Lachin economic zones should be used effectively.

The significant flow and development of investments in the liberated territories is primarily due to the state-level measures implemented in the direction of the formation of a favorable

investment environment. The following should be considered important conditions for the implementation of both domestic and foreign investments and further improvement of such opportunities:

by creating a favorable investment environment, creating conditions for accelerating the flow of foreign investments into the country;

to create industrialization potential in the country by widely using the effective forms applied in the international experience of the movement of investments;

concentration or coordination of the functions of existing organizations for the search and attraction of potential foreign investors for territories freed from occupation, whose development is required, in a single state structure;

in the direction of the country's accession to international conventions and agreements and taking the obligation to comply with the rules accepted by many countries of the world, as well as the protection and reconciliation of the country's national and international interests, state and society goals in foreign investment policy;

application and attraction of foreign investments in territories freed from occupation, directing them to all areas of the national economy;

in addition to direct investments, to create favorable conditions for the implementation of weakly attracted portfolio investments of our country, for this purpose, to form the securities market in accordance with world standards, to review bilateral agreements on the protection of investments;

since there is a possibility that the income received in foreign investment transactions in the future will be different from the first capital investments, it is necessary to ensure the transfer of capital from one currency to another, the assessment of its real level and the consideration of the characteristics of investments. Because the issues of currency risk management in international (direct and portfolio) investment transactions should be considered as important factors;

Weak participation in supporting the activity of the banking system in Azerbaijan should be eliminated. The share of local banks in servicing investment projects involving foreign capital should be brought to a satisfactory level;

special attention should be paid to the organization of the production of import substituting products, which is important and useful in terms of national interest in attracting foreign investors;

taking measures at the state level for the spread of foreign investments not only in the territories freed from occupation, but also in the regions and other areas of the economy should be prioritized;

to study the specific situation in the field of attracting foreign investments in modern conditions, to ensure the improvement of the economic and legislative framework that ensures the investment environment in the country, the mechanism of attracting foreign investments and establishing joint ventures in accordance with modern requirements;

the effective and purposeful use of both local and foreign investments, which are one of the main segments of the national economy, directed to areas free from diarrhea, stimulation of their attraction, will be a full guarantee of the country's future sustainable development, taking a fundamental position in the world economy and integration.

Thus, taking into account the above, further enrichment and improvement of the necessary legal environment for both local and foreign investments, and its adaptation to the progressive world level, can further develop the possibility of foreign investments in Azerbaijan and help the country to actively participate in globalization processes.

REFERENCES

In Azerbaijani

1. Abbasov İ.M. “Audit”, 2007, Bakı, s.530.
2. “Azərbaycan 2030: sosial- iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” 2021, Bakı.
3. Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində məsələlərin mərkəzləşdirilmiş qaydada həlli ilə bağlı Əlaqələndirmə Qərargahının yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 24 noyabr tarixli Sərəncamı.
4. Aliyev. S. How should self-government be established in the liberated territories. pp. 9.
5. Əliyev R., Məmmədov M., Novruzov N. İnvestisiyanın maliyyələşdirilməsi və kreditləşdirilməsi. 2005, Bakı, s.355.
6. Hacıyev F.Ş. “İdarəetmə təhlili” 2020, Bakı, s.320.
7. Hacıyev F.Ş. “Auditdə iqtisadi təhlil”, 2018, Bakı, s.410.
8. “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, s.37.
9. Xalq qəzeti, 06 Fevral, 2021- ci il.
10. “Qarabağ Dirçəliş Fondu” publik hüquqi şəxsin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 04 yanvar tarixli Fərmanı.
11. KOBİA İcmal 2020. 160 s.
11. Səmədzadə Z., “Dağlıq Qarabağ: naməlum həqiqətlər”, Bakı, “Vətən” nəşriyyatı, 1995.

In English

12. Zurayk, R., et al. (2018), “Agriculture, conflict and the agrarian question in the 21st century”, Book: Crisis and Conflict in Agriculture. <https://egyptssp.ifpri.info/2018/12/19/agriculture-conflict-and-the-agrarian-question-in-the-21st-century/>

Internet Resources

13. Prezident İlham Əliyevin sərəliyi ilə 2020-ci ilin yekunlarına həsr olunmuş videoforata müşavirə keçirilib. [https://azertag.az/xeber/Prezident Ilham Aliyevin sedrliyi ile 2020 ci ilin yekun larina hesr olunmus videoforata musavire kechirilib YENILANIB VIDEO-1682565](https://azertag.az/xeber/Prezident_Ilham_Aliyevin_sedrliyi_ile_2020_ci_ilin_yekun_larina_hesr_olunmus_videoforata_musavire_kechirilib_YENILANIB_VIDEO-1682565)
14. <https://xalqqazeti.com/az/news/78552>
15. <https://minenergy.gov.az/az/xeberler-arxivi/isgaldan-azad-edilmis-erazilerde-berpa-olunan-enerji-uzre-deqiq-potensialin-hesablanmasi-sahesinde-gorulecek-isler-muzakire-edilib>
16. https://www.green-economies-eap.org/resources/Azerbaijan_Scaling%20up%20Finance_AZERI%20VERSION_Reduced.pdf
17. <https://www.virtualkarabakh.az/az/post-item/26/45/qarabag-tebieti.html>
18. <https://www.stat.gov.az/>

19. <https://science.gov.az/az/news/open/17805>
20. <http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2020/dekabr/729567>
21. <https://minenergy.gov.az>
22. <https://abad.gov.az/post/163?locale=az>
23. <https://youtu.be/Io2LP-UA67c>
24. <https://sia.az/az/news/karabakh/919108.html>
25. <https://modern.az/az/news/270521/isgaldan-azad-olunan-erazilerin-berpasi-ile-bagli-konsepsiyenin-esas-istiqametleri>
26. <https://dma.gov.az/layiheler/sosial-layiheler/agilli-kend-layihesi?hl=az>

URBAN RESILIENCE: RELATION BETWEEN COVID-19 AND URBAN ENVIRONMENT IN AMMAN CITY

Layla Mujahed

Beijing JiaoTong University, Beijing, China

Abstract:

COVID-19 is an exam for all the city's systems. It shows many gaps in the systems such as healthcare, economic, social, and environment. This pandemic is paving for a new era, an era of technology and it has changed people's lives, such as physical, and emotional changes, and converting communication into digitalized. The effect of COVID-19 has covered all urban city parts. COVID-19 will not be the last pandemic our cities will face. For that, more researches focus on enhancing the quality of the urban environment. This pandemic encourages a rethinking of the environment's role, especially in cities. Cities are trying to provide the best suitable strategies and regulations to prevent the spread of COVID-19, and an example of that is Amman city. Amman has a high increment in the number of COVID-19 infected people, while it has controlled the situation for months. For that, this paper studies the relation between COVID-19 and urban environmental studies cases about cities around the world, and learns from their models to face COVID-19. In Amman, people's behavior has changed towards public transportation and public green spaces. New governmental regulations focus on increasing people's mental awareness, supporting local businesses, and enhancing neighborhood planning that can help Amman to face any future pandemics.

Keywords: COVID-19, urban environment, urban planning, urban resilience.

**THE ORIGIN, DIFFUSION AND A COMPARISON OF ORDINARY
DIFFERENTIAL EQUATIONS NUMERICAL SOLUTIONS USED BY SIR MODEL
IN ORDER TO PREDICT SARS-COV-2 IN NORDIC COUNTRIES**

Gleda Kutrolli, Maksi Kutrolli, Etjon Meco

Department of Statistics and Quantitative Methods, University of Milano-Bicocca, Italy

Smart-Tech and Department of Computer Science, University of Aleksander Moisiu, Albania.
Cell Department, Toxicon Corporation, USA.

Abstract:

SARS-CoV-2 virus is currently one of the most infectious pathogens for humans. It started in China at the end of 2019 and now it is spread in all over the world. The origin and diffusion of the SARS-CoV-2 epidemic, is analysed based on the discussion of viral phylogeny theory. With the aim of understanding the spread of infection in the affected countries, it is crucial to modelize the spread of the virus and simulate its activity. In this paper, the prediction of coronavirus outbreak is done by using SIR model without vital dynamics, applying different numerical technique solving ordinary differential equations (ODEs). We find out that ABM and MRT methods perform better than other techniques and that the activity of the virus will decrease in April but it never cease (for some time the activity will remain low) and the next cycle will start in the middle July 2020 for Norway and Denmark, and October 2020 for Sweden, and September for Finland.

Keywords: Forecasting, ordinary differential equations, SARS-CoV-2 epidemic, SIR model.

PERMANENCE AND ALMOST PERIODIC SOLUTIONS TO AN EPIDEMIC MODEL WITH DELAY AND FEEDBACK CONTROL

Chenxi Yang, Zhouhong Li

Mathematics, Yuxi Norma University, China

Abstract:

This paper is concerned with an epidemic model with delay. By using the comparison theorem of the differential equation and constructing a suitable Lyapunov functional, Some sufficient conditions which guarantee the permanence and existence of a unique globally attractive positive almost periodic solution of the model are obtained. Finally, an example is employed to illustrate our result.

Keywords: Permanence, Almost periodic solution, Epidemic model, Delay, Feedback control.

LIKELIHOOD ESTIMATION FOR STOCHASTIC EPIDEMICS WITH HETEROGENEOUS MIXING POPULATIONS

Yilun Shang

Institute for Cyber Security, University of Texas at San Antonio, San Antonio, USA

Abstract:

We consider a heterogeneously mixing SIR stochastic epidemic process in populations described by a general graph. Likelihood theory is developed to facilitate statistic inference for the parameters of the model under complete observation. We show that these estimators are asymptotically Gaussian unbiased estimates by using a martingale central limit theorem.

Keywords: statistic inference, maximum likelihood, epidemic model, heterogeneous mixing.

FIGHTING COVID-19: LESSONS AND EXPERIENCE FROM THE WORLD'S LARGEST ECONOMIES

Xiaowen Zhang, Wanda Luen-Wun Siu

Wanda Siu is with W Studio, Hong Kong

Abstract:

The paper reviews the insights gained in combating COVID-19 in the US, Japan, and China. After evaluation and investigation, we found that China's and Japan's experience of fighting COVID-19 is commendable. The Chinese government and the Japanese administration have implemented highly effective governance and public health course of action to fight COVID-19. Government-led epidemic control with a staunch belief in science can roll out effective pandemic control strategies. In contrast, the US failed to react to COVID-19 effectively. The relaxed public health measures of ending shutdowns prematurely were not working. When the US keeps business open after the spring shutdown, COVID-19 cases are soaring. Such experiences inform us effective governance and a mandatory and stricter approach can better curb a pandemic than milder measures in handling a public health emergency. And China and Japan, where collectivistic culture reigns, can better maneuver a public health crisis with collective efforts.

Keywords: COVID-19, China, Japan, US.

IMPACT ON COURSE REGISTRATION AND SGPA OF THE STUDENTS OF BSC IN EEE PROGRAMME DUE TO ONLINE TEACHING DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Muhibul Haque Bhuyan

M. H. Bhuyan is with the Southeast University, Bangladesh

Abstract:

Most educational institutions were compelled to switch over to the online mode of teaching, learning, and assessment due to the lockdown when the corona pandemic started around the globe in the early part of the year 2020. However, they faced a unique set of challenges in delivering knowledge and skills to their students as well as formulating a proper assessment policy. This paper investigates whether there is an impact on the student Semester Grade Point Average (SGPA) due to the online mode of teaching and learning assessment at the Department of Electrical and Electronic Engineering (EEE) of Southeast University (SEU). Details of student assessments are discussed. Then students' grades were analyzed to find out the impact on SGPA based on the z-test by finding the standard deviation (σ). It also pointed out the challenges associated with the online classes and assessment strategies to be adopted during the online assessment. The student admission, course advising, and registration statistics were also presented in several tables and analyzed based on the change in percentage to observe the impact on it due to the pandemic. In summary, it was observed that the students' SGPA are not affected but student course advising and registration were affected slightly by the pandemic. Finally, the paper provides some recommendations to improve the online teaching, learning, assessment, and evaluation system.

Keywords: electrical and electronic engineering students, impact on course grading and SGPA, online assessment, online teaching, student registration, semester result

AN EXPLORATORY STUDY OF THE STUDENT'S LEARNING EXPERIENCE BY APPLYING DIFFERENT TOOLS FOR E-LEARNING AND E-TEACHING

Angel Daniel Muñoz Guzmán

Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Monterrey, Mexico

Abstract:

E-learning is becoming more and more common every day. For online, hybrid or traditional face-to-face programs, there are some e-teaching platforms like Google classroom, Blackboard, Moodle and Canvas, and there are platforms for full e-learning like Coursera, edX or Udemy. These tools are changing the way students acquire knowledge at schools; however, in today's changing world that is not enough. As students' needs and skills change and become more complex, new tools will need to be added to keep them engaged and potentialize their learning. This is especially important in the current global situation that is changing everything: the Covid-19 pandemic. Due to Covid-19, education had to make an unexpected switch from face-to-face courses to digital courses. In this study, the students' learning experience is analyzed by applying different e-tools and following the Tec21 Model and a flexible and digital model, both developed by the Tecnológico de Monterrey University. The evaluation of the students' learning experience has been made by the quantitative PrEmo method of emotions. Findings suggest that the quantity of e-tools used during a course does not affect the students' learning experience as much as how a teacher links every available tool and makes them work as one in order to keep the student engaged and motivated.

Keywords: Student, experience, e-learning, e-teaching, e-tools, technology, education.